

**Sør-Aurdal
kommune**

Budsjett og økonomiplan 2014 - 2017

Vedtatt i kommunestyret, sak 070/13

INNHOLDSFORTEGNELSE:

RÅDMANNENS INNLEDNING.....	5
ØKONOMISKE RAMMER	6
INVESTERINGSPROSJEKTER	7
HOVEDOVERSIKT DRIFT	8
BEFOLKNINGSUTVIKLING	9
HISTORIKK	9
PROGNOSE FOR BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN I PLANPERIODEN	9
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER	10
INNTEKTS- OG FORMUESSKATT	10
RAMMETILSKUDD	10
INNBYGGERTILSKUDD.....	10
SKJØNNSMIDLER	11
SMÅKOMMUNETILSKUDD / DISTRIKTSTILSKUDD SØR-NORGE.....	11
FINANS	11
RENTEKOMPENSASJON.....	11
RENTEINTEKTER OG RENTEUTGIFTER, AVDRAG PÅ LÅN	11
UTGIFTSFORUTSETNINGER.....	12
DRIFT OG INVESTERING.....	12
LØNNS- OG PRISFORUTSETNINGER	12
GENERELT OM DEN ØKONOMISKE UTVIKLINGEN, HOVEDTALL.....	13
LANGSIKTIG GJELD.....	13
FOND	13
NETTO DRIFTSRESULTAT.....	13
FELLES FOR DRIFTSOMRÅDENE	14
ÅRSVERKSRAMME	14
INTERNE STAB- OG STØTTEFUNKSJONER.....	15
PLAN, NÆRING, UTVIKLING OG KULTUR.....	16
HOVEDMÅL.....	16
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	18
OPPLÆRING SKOLE.....	20
HOVEDMÅL.....	20
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	20
HELSE, FAMILIE OG BARNEHAGE.....	26
HOVEDMÅL.....	26
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	27
HJEMMETJENESTE.....	32
HOVEDMÅL.....	32
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	32
SØR-AURDALSHEIMEN 2014.....	35
HOVEDMÅL.....	35
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	35
MILJØARBEIDERTJENESTEN	37

HOVEDMÅL.....	37
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	37
TEKNISK DRIFT.....	40
HOVEDMÅL.....	40
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLEKART FOR PLANPERIODEN	40
INVESTERINGSPROGRAM	43
SAMLET OVERSIKT INVESTERINGSPROSJEKTER	43
KOMMENTARER.....	44
FINANSIERING AV INVESTERINGER.....	49

Rådmannens innledning

Økonomiplanen gir et økonomisk bilde av de prioriteringer som er skissert. Årsbudsjettet er første år i økonomiplanen.

Styrings- og rapporteringssystemet tar utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel, og gjør overordnede mål mer konkrete og målbare. Det er utarbeidet et målkart for den enkelte tjeneste, og rådmannen sammen med tjenestelederne skal sette i gang de tiltak som er nødvendige for at målene skal nås. Det gjennomføres bruker- og medarbeiderundersøkelser annet hvert år. Ved kvartalsrapporter og årsmelding skal det rapporteres tilbake til det politiske nivå på måloppnåelse.

God kvalitet i de kommunale tjenestene i dag og i framtiden er blant regjeringens viktigste mål. Regjeringen legger vekt på digitalisering av offentlig sektor. Videre vektlegges behovet for å jobbe på tvers av sektorer for å få fram de gode løsningene i ved forebyggende og helsefremmende arbeid.

Gjennom samhandlingsreformen har kommunene fått et utvidet ansvar for og større innflytelse over det samlede helsetilbudet til innbyggerne. Fra 2012 har det vært kommunal medfinansiering av utgifter til spesialisthelsetjenesten, i tillegg til at kommunene fikk finansieringsansvar for utskrivningsklare pasienter fra første dag.

Nødnett skal bygges ut og dekke hele landet, ferdigstilles innen utgangen av 2015.

Beregninger viser en vekst i frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra 2013 til 2014 med omlag 4,3 kr. mill. Samtidig er det en reduksjon i statlige refusjoner på 1,8 mill. kr, slik at netto sum statlige inntekter øker med omlag 2,6 mill. kr. Overføringer til staten på 0,5 mill kr. medfinansiering ved sykehusinnleggelser, samt fratrukk av mva komp. investeringer (fra 2014 må all mva komp føres i investering) gjenstår i underkant av 1 mill kr til dekning av lønns- og prisvekst.

Med de inntektsrammene som er gitt i statsbudsjettet er det vanskelig å videreføre dagens etablerte tjenestenivå.

For å komme i mål med budsjett 2014 uten å måtte benytte for mye av disposisjonsfond så er det gjort store reduksjoner. Det er til sammen gjort reduksjoner på omlag 5,5 mill. innenfor de ulike tjenesteområdene. Reduksjoner i denne størrelsesorden vil medføre konsekvenser i tjenesteproduksjonen, som er nærmere beskrevet under de enkelte ansvarsområder. Det er ledigholdt vakante stillinger innfor de ulike tjenesteområdene for 2,7 mill. kr., videre er vikarutgifter og ekstrahjelp skåret ned med 1 mill. kr., Det er redusert tilskudd på til sammen kr 700', sosialhjelp er redusert med kr 500' og vedlikehold/ vedlikehold vei er skåret ned med omlag kr 475'.

Det er foretatt økninger i gebyrinntekter, jfr gebyrhefte. Det er ikke funnet rom for tilstrekkelig med midler til opplæring jfr. kommunestyrets målsetting i forb med driftstilpasningsprosessen, hvor 3% av lønnsutgiftene skulle avsettes til opplæring. Midler til opplæring i budsjettet for 2014 utgjør 0,9% av fast lønn.

Økonomiske rammer

Kommunen forsøker å følge opp de sentrale myndigheters styringssignaler i forhold til satsing på ulike tjenesteområder, med de forventninger dette medfører. Vi har gjennom flere år hatt en sterkere vekst i lønns- og personalkostnadene våre enn utviklingen i de frie inntektene har gitt rom for, men denne situasjonen er noe forbedret de tre siste årene, bl.a. som følge av den gjennomførte driftstilpasningsprosessen. Store investeringsprosjekter er også gjennomført, noe som har gitt kommunen en høy lånegjeld.

I det vedtatte budsjettet legges det opp til at netto driftsresultat vil utgjøre mellom -3,3 og 0,3 % av sum driftsinntekter i økonomiplanperioden. Stort negativt netto driftsresultat i 2014 må sees på som et unntaksår for å tilpasse oss til nye inntektsrammer. Driften blir på denne måten svært presset, og det er ikke rom for avsetninger til disposisjonsfond i nevneverdig grad. Over tid må kommunen forsøke å heve netto driftsresultat til mellom 3 og 5 %.

Utfordringen vår er fortsatt å begrense den årlige kostnadsveksten. Med de vedtatte investeringsprosjektene vil lånegjelden øke betydelig, og det er utfordrende i forhold til å binde opp driftsmidler til renter og avdrag i årene framover.

Rammetilskuddet beregnes med bakgrunn i bl.a. befolknings sammensetningen i vår kommune sett i forhold til landet som helhet. Fra 2011 er det gjort betydelige endringer i kostnadsnøklene bl.a. i forbindelse med endringen i barnehagefinansieringen, og det fører til at utgiftsutjevningen får en relativt mindre betydning enn innbyggertilskuddet i den nye modellen. Dette slår særlig negativt ut for vår kommune som både har nedgang i folketallet og samtidig et beregnet utgiftsbehov over landsgjennomsnittet.

Selv om det beregnede utgiftsbehovet blir redusert ser vi at vi fortsatt har et stort antall elever som har krav på spesialundervisning, og innen hjemmetjenesten og miljøarbeidertjenesten er det et konstant og økende press på tjenester. På den annen side er presset på sykehjems plasser stabilt. Antallet sykehjems plasser videreføres, og vi holder muligheten åpen for periodevis salg av plasser.

De forskjellige betalingssatser og gebyrer vedtas årlig som en del av budsjettvedtaket. Det vises til eget gebyrhefte der de foreslåtte endringene framgår.

I økonomiplanperioden er det nødvendig å vurdere nivået spesielt på gebyrer knyttet til vannforsyning og avløp. Vi har en lav dekningsgrad på disse gebyrene, og vi er avhengige av å utnytte inntekspotensialet vårt best mulig.

Slik den økonomiske situasjonen nå er vil det i tillegg til innføring av eiendomsskatt være nødvendig å se på mulighetene for å redusere kommunens utgifter ved en omlegging av tjenestenivå / struktur.

Kommunestyret ba administrasjonen foreslå områder som det kan ses nærmere på for å gjøre tilpasninger til kommunens inntektsnivå (skatt og ramme, samt gebyrer og salgsinntekter). Administrasjonen vil i løpet av februar 2014 legge fram en sak for formannskapet med forslag til hvilke tjenesteområder/ omfang som det skal gås nærmere gjennom med tanke på en slik tilpasningsprosess for ytterligere å redusere driftsutgiftene.

Eiendomsskatt

Slik inntektene fra skatt og rammetilskudd ser ut til å utvikle seg er kommunen avhengig av

inntektene fra eiendomsskatt for å opprettholde kommunens tjenestetilbud på det nivå vi nå har. Det utarbeides egen sak om innføring av eiendomsskatt. Kommunen må benytte seg av sitt inntektspotensiale hvor eiendomsskatt er en viktig del. Denne bør knyttes opp i mot de fremtidige investeringer som skal gjøres i kulturbygg og svømmehall, samt også at det bør kunne benyttes til tiltak som vil komme innbyggerne i Sør-Aurdal og også hytteturister til gode. For eksempel økonomisk bistand/ tilskudd til løypelag/ sykkelstier. Og i stedet for nedklassifisering av veier så kan disse rustes opp ved bruk av de midler som eiendomsskatt vil kunne gi. Det er i budsjettet for 2014 lagt inn 4,5 mill kr til prosjekt for innføring av eiendomsskatt. Tilsvarende er det i økonomiplanen en økning i eiendomsskatten med 8.850.000 i 2015, og ytterligere en økning med 1 mill. i 2016 og 2017.

Budsjettet for 2014 er saldert med om lag 8 mill ved bruk av disposisjonsfond (4,5 mill. av dette forutsettes brukt til gjennomføring av bl.a. takseringer for innføring av generell eiendomsskatt). Dette vil si at vi har lite å gå på dersom vi skulle få spesielle uforutsette utgifter i 2014. En nytakering av bl.a. kraftselskapenes linjenett har gitt om lag kr 1,2 mill i merinntekter.

Investeringsprosjekter

De største investeringene som foreslås i perioden er knyttet til brannvesen, skole/kultur/idrett og avløpsrensing. Brannvesenet foreslås oppgradert med både utstyr og ny brannstasjon i perioden, med til sammen 12,3 mill. kr. Det er foreslått 75,3 mill. kr. til kulturhus/svømmehall og flerbrukshall (i tillegg til tidligere bevilgninger). Rehabilitering av Bagn skule er foreløpig foreslått med 7 mill. kr., dette må sees i sammenheng med endringer i forhold til SAUS og erstatningen av C-blokk, samt evt. strukturendringer. Innen miljøarbeidertjenesten er det aktuelt å inngå et offentlig/privat samarbeid om bygging av bofellesskap med 1 mill. kr. (i tillegg til tidligere bevilgninger). Innen vann og avløp er det foreslått tiltak med til sammen 5,25 mill. kr., og brannforebygging ved kommunale bygninger er foreslått med 2,55 mill. kr.

Tidligere vedtatte investeringsprosjekter som ikke er ferdigstilt videreføres til 2014. Disse fremkommer i egen oversikt i budsjettdokumentet.

Nærmere beskrivelser av investeringsprosjektene er gjort i eget kapittel om investeringsprogrammet.

Hovedoversikt drift

Sør-Aurdal kommune Økonomiplan 2014-2017						
ENDELIG ØKONOMIPLAN						
Tekst	Regnskap		Budsjett			
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-9 234 228	-9 259 000	-9 544 000	-9 830 000	-10 125 000	-10 429 000
Andre salgs- og leieinntekter	-20 891 938	-22 239 000	-20 522 000	-21 138 000	-21 772 000	-22 425 000
Overføringer med krav til motytelse	-40 817 694	-36 141 000	-28 261 000	-30 109 000	-32 012 000	-32 972 000
Flammetilskudd	-119 637 889	-119 822 000	-124 849 000	-127 912 000	-131 415 000	-135 033 000
Andre statlige overføringer	-7 167 743	-6 708 000	-6 398 000	-6 590 000	-6 788 000	-6 992 000
Andre overføringer	-1 339 648	-1 149 000	-1 110 000	-1 143 000	-1 177 000	-1 212 000
Inntekts- og formuesskatt	-58 550 205	-64 177 000	-63 893 000	-65 841 000	-67 789 000	-69 834 000
Eiendomsskatt	-7 645 382	-7 645 000	-9 150 000	-18 000 000	-19 000 000	-20 000 000
Andre direkte og indirekte skatter	-757 176	-744 000	-744 000	-744 000	-744 000	-744 000
Sum driftsinntekter	-266 041 902	-267 885 000	-264 471 000	-281 307 000	-290 822 000	-299 641 000
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	142 277 759	146 557 000	151 058 000	155 590 000	160 258 000	165 066 000
Sosiale utgifter	27 029 915	27 134 000	26 500 000	27 295 000	28 114 000	28 957 000
Kjøp av varer og tj., inngår i komm. tj.prod.	28 692 676	28 905 000	32 012 000	32 972 000	33 961 000	34 980 000
Kjøp av tjenester, erstatter komm. tj.prod.	36 080 239	37 249 000	38 571 000	39 728 000	40 920 000	42 148 000
Overføringer	15 077 326	13 776 000	13 078 000	13 078 000	13 078 000	13 078 000
Avskrivninger	8 053 659	8 088 000	8 088 000	8 088 000	8 088 000	8 088 000
Fordelte utgifter	-250 000	-823 000	-563 000	-563 000	-563 000	-563 000
Sum driftsutgifter	256 961 574	260 886 000	268 744 000	276 188 000	283 856 000	291 754 000
Brutto driftsresultat	-9 080 329	-6 999 000	4 273 000	-5 119 000	-6 966 000	-7 887 000
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	-1 772 143	-1 015 000	-1 815 000	-1 934 000	-1 925 000	-1 912 000
Mottatte avdrag på utlån	-63 546	-	-	-	-	-
Sum eksterne finansinntekter	-1 835 689	-1 015 000	-1 815 000	-1 934 000	-1 925 000	-1 912 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	5 752 425	6 405 000	6 950 000	6 841 000	7 031 000	6 918 000
Avdrag på lån	6 021 966	6 788 000	7 300 000	7 948 000	9 695 000	10 063 000
Utlån	23 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000
Sum eksterne finansutgifter	11 797 411	13 273 000	14 330 000	14 869 000	16 806 000	17 061 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	9 961 721	12 258 000	12 515 000	12 935 000	14 881 000	15 149 000
Motpost avskrivninger	-8 053 659	-8 088 000	-8 088 000	-8 088 000	-8 088 000	-8 088 000
Netto driftsresultat	-7 172 266	-2 829 000	8 700 000	-272 000	-173 000	-826 000
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbruk	-7 702 633	-2 603 000	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-540 000	-601 000	-7 976 000	-	-	-
Bruk av bundne fond	-2 860 739	-2 379 000	-2 041 000	-2 041 000	-2 041 000	-2 041 000
Sum bruk av avsetninger	-11 103 372	-5 583 000	-10 017 000	-2 041 000	-2 041 000	-2 041 000
Overført til investeringsbudsjettet	4 738 000	5 031 000	539 000	539 000	539 000	539 000
Avsatt til dekn. av tidl. års regnsk.m. merforbr.	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	8 710 000	2 633 000	30 000	1 026 000	927 000	1 580 000
Avsatt til bundne fond	2 224 712	748 000	748 000	748 000	748 000	748 000
Sum avsetninger	15 672 712	8 412 000	1 317 000	2 313 000	2 214 000	2 867 000
Regnskapsmessig mindreforbruk	2 602 926	-	-	-	-	-
Regnskapsmessig merforbruk	-	-	-	-	-	-
Resultat etter interne finanstransaksjoner	0	-	-	-	-	-

Befolkningsutvikling

Historikk

År	Folke- mengde 1. januar	Levende -fødte	Døde	Fødsels- oversk.	Inn- flytting	Ut- flytting	Netto- flytting	Folke- tilvekst	Endring i %
2000	3 389	41	50	-9	122	135	-13	-22	-0,65 %
2001	3 367	32	51	-19	113	109	4	-15	-0,45 %
2002	3 352	36	42	-6	107	127	-20	-26	-0,78 %
2003	3 326	42	72	-30	104	149	-45	-75	-2,25 %
2004	3 251	32	42	-10	133	109	24	14	0,43 %
2005	3 265	27	42	-15	117	124	-7	-22	-0,67 %
2006	3 243	31	43	-12	82	119	-37	-49	-1,51 %
2007	3 194	27	35	-8	122	132	-10	-18	-0,56 %
2008	3 176	34	39	-5	121	88	33	28	0,88 %
2009	3 204	31	52	-21	112	109	3	-18	-0,56 %
2010	3 186	17	32	-15	125	133	-8	-23	-0,72 %
2011	3 174	35	48	-13	129	126	3	-10	-0,32
2012	3 154	17	22	-5	48	60	-12	-17	-0,54
2013	3147	16	20	-4	50	58	-8	-12	-0,38 %
Gj.sn. siste 10 år		31	45	-14	114	120	-6	-20	-0,62 %
Gj.sn. siste 5 år		28	40	-12	112	116	-4	-16	-0,50 %

Kilde: SSB. * nov. 2013. Tall for 2013 gjelder pr. 1. halvår

Sør-Aurdal kommune har hatt en negativ befolkningsutvikling de siste år. I år 2000 var antall innbyggere 3 389, mens det 2013 er 3 135 (pr. 1. halvår), altså en nedgang i folketallet på 254.

Prognose for befolkningsutviklingen i planperioden

Med bakgrunn i tabell over folketallsutviklingen er det her lagt til grunn framskrivning hentet fra SSB sine prognoser, LLLL, som står for det laveste nivået for henholdsvis fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring.

Tallene viser en fremskrevet prognose for de neste 15 årene.

	2013	2018	2023	2028
0-5 år	184	190	183	179
6-12 år	254	223	227	229
13-15 år	131	118	107	104
16-19 år	174	156	145	136
20-44 år	823	797	756	743
45-66 år	974	965	956	916
67-79 år	390	457	484	476
80 år eller eldre	213	185	199	242
	3 143	3 091	3 057	3 025

Økonomiske forutsetninger

Inntekts- og formuesskatt

Skatteveksten har på landsbasis de senere år vært høy, mens den for Sør-Aurdal har vært svakere og mer variabel fra år til år. Etter en nedgang i 2011 og utflating i 2012 forventes det en økning i KS sine prognoser for 2013. I økonomiplanen er det lagt inn en skattevekst tilsvarende det som er beregnet på landsbasis, ut fra KS sine prognoser.

Inntekter (1000 kr.)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Inntekts- og formuesskatt	58 473	58 550	62 460	63 893	65 841	67 789	69 834
Endring fra året før	-2,9 %	0,1 %	6,7 %	2,3 %	3,1 %	3,0 %	3,0 %
Prosent av landsgjennomsnittet	81,2 %	77,4 %	79,0 %	78,8 %	78,8 %	78,8 %	78,8 %

Skatt er sammen med rammetilskuddet den viktigste inntektskilden for kommunen, og utgjør det vesentligste av de frie inntektene.

Skatteinntektene utgjør i 2014 omtrent 24 % og resten av økonomiplanperioden 23 % av kommunens totale driftsinntekter.

Rammetilskudd

Etter dagens prognoser vil utgiftsutjevningen øke med anslagsvis 2,8 mill. kr. i økonomiplanperioden. Samtidig vil innbyggertilskuddet bli økt med 7,3 mill. kr. og netto inntektsutjevning øker.

Inntekter (1000 kr.)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Utgiftsutjevningen	33 678	31 865	34 234	33 156	34 096	34 985	35 910
Inntektsutjevning	9 267	12 551	12 008	12 395	12 773	13 151	13 548
Innbyggertilskudd	60 666	65 980	68 431	71 551	74 262	76 547	78 894
Overgangsordninger/tillegg	482	3 013	56	1 130	216	216	216
Skjønnsmidler	250	1 100	1 350	1 300	1 250	1 200	1 150
Småkomm./distriktstilskudd	4 839	4 996	5 161	5 316	5 316	5 316	5 316
Rammetilskudd	109 182	119 505	121 240	124 848	127 913	131 415	135 034

Sammen med skatteinntektene er rammetilskuddet den delen av kommunens inntekter som utgjør de frie inntekter. Rammetilskuddet beløper seg til 45 - 47 % av de totale driftsinntektene i økonomiplanperioden. Tabellen over viser de forskjellige elementene i rammetilskuddet.

Innbyggertilskudd

Dette er et likt tilskudd pr. innbygger, og utgjør i 2014 kr. 22.816. Det er beregnet en økning i innbyggertilskuddet i perioden som følge av senket skatteandel, slik at beløpet pr. innbygger i 2017 er økt til kr. 25.158.

Skjønnsmidler

Skjønnsmidlene tildeles av fylkesmannen etter en samlet vurdering av kommunenes utfordringer samt forhold kommunene kan legge vekt på gjennom søknad. Sør-Aurdal får for 2014 kr. 1.300.000.

Småkommunetilskudd / Distriktstilskudd Sør-Norge

Småkommunetilskuddet har tidligere vært utbetalt til kommuner med under 3.200 innbyggere. I 2009 ble det innført et nytt Distriktstilskudd for enkelte kommuner i Sør-Norge med over 3.200 innbyggere, samtidig som utmålingen av småkommunetilskuddet ble endret. Det er folketallet pr. 1. januar i året før budsjettåret som legges til grunn ved utmålingen av tilskuddet. Størrelsen på småkommunetilskuddet er økt fra 2012.

Finans

Rentekompensasjon

Det vil bli søkt om rentekompensasjon for låneopptak som knytter seg til utbedringer og evt. utbygginger ved skolene.

Fra tidligere prosjekter mottar kommunen rentekompensasjon for Reform-97, utbygging av omsorgsboliger og sykehjemsplasser og utbygging ved Sør-Aurdal ungdomsskole. Tilskuddene baserer seg på Husbankens lånerenter, og vil med dagens rentesatser utvikle seg slik i økonomiplanperioden:

(Tall i 1000 kr.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Reform '97	251	245	239	233	227	129
SAUS	325	305	286	264	241	217
Omsorg/sykehjem	2 226	2 123	2 093	2 062	2 032	2 002
Sum tilskudd	2 802	2 673	2 618	2 559	2 500	2 348

Renteinntekter og renteutgifter, avdrag på lån

Renter/avkastning på innskudd og plasseringer beregnes til gjennomsnittlig 3,5 % i økonomiplanperioden.

Renteutgiftene på nye lån beregnes å ligge gjennomsnittlig 0,5 % lavere, altså 3,0 % i økonomiplanperioden.

Renter på eksisterende og nye lån er lagt inn i økonomiplanens forutsetninger.

Avdrag på lån er budsjettert ut fra vedtatte avdragsplaner og forutsatte nye låneopptak.

Utgiftsforutsetninger

Drift og investering

I samsvar med regnskapsforskriftene er kommunens budsjett inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.

Av driftsbudsjettet er omtrent 67 % bundet opp i lønn og sosiale utgifter, resten skal dekke kostnader til tjenestekjøp, materiell og utstyr til kommunens tjenesteproduksjon. Driftsutgiftene er nokså stabile, med en årlig økning på mellom 2,8 og 3,0 %.

Investeringsbudsjettet varierer mer fra år til år, og omfatter enkeltprosjekter som for en stor del finansieres med låneopptak. Med en solid driftsøkonomi ville en større del av investeringene kunne bli finansiert med egne midler, noe som fører til mindre rente- og avdragsutgifter i framtiden. Betaling av renter og avdrag er en vesentlig utgiftspost i driftsbudsjettet vårt.

Lønns- og prisforutsetninger

Det er gjennomgående benyttet følgende budsjettforutsetninger:

Pensjon	fellesordningen:	14,96 %
	sykepleiere	16,49 %
	lærere	12,25 %
Arbeidsgiveravgift:		6,40 %
Andre driftsutgifter:		0,00 %
Inntektsposter:		varierende

Beregnet utgift til lønnsoppgjør er i det alt vesentlige plassert på felles tjenesteområde, og blir fordelt når resultatet er kjent. 2014 er et hovedoppgjør og en regner med at avsatte midler er tilstrekkelig.

Det har ikke vært mulig med en generell prisjustering av utgifter, slik at i realiteten er det faktiske endringer og nedjustering der det er mulig som er lagt til grunn for å oppnå budsjettbalanse.

Generelt om den økonomiske utviklingen, hovedtall

Langsiktig gjeld

(Tall i 1000 kr.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lånegjeld 1/1	144 375	151 472	183 601	194 911	205 107	229 764
Låneopptak	13 401	39 203	18 896	18 430	34 638	7 020
Avdrag	6 303	7 074	7 586	8 234	9 981	10 349
Lånegjeld 31/12	151 472	183 601	194 911	205 107	229 764	226 435
Pr. innbygger	48	59	62	65	73	72

Det største låneopptaket i 2014 og resten av økonomiplanperioden er knyttet til svømmehall/kulturhus og flerbrukshall.

Fond

(Tall i 1000 kr.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bundne driftsfond	13 700	12 069	10 776	9 483	8 190	6 897
Ubundne inv.fond	6 989	6 623	6 623	6 623	6 623	6 623
Bundne inv.fond	947	947	947	947	947	947
Disposisjonsfond	13 819	15 851	7 905	8 931	9 858	11 438
Sum fondsmidler	35 454	35 489	26 250	25 983	25 617	25 904

Det legges opp til betydelig bruk av disposisjonsfond for å saldere budsjettet i 2014, samtidig som det foreslås å bruke av disposisjonsfondet til å legge til rette for innføring av eiendomsskatt.

Dette tapper fondsreservene, og det blir helt nødvendig å bygge opp igjen disposisjonsfondet slik at vi har mulighet til å møte uforutsette hendelser i driften. Disposisjonsfondet alene bør utgjøre mellom 10 og 15 % av driftsinntektene. I 2014 vil disposisjonsfondet etter budsjettforslaget utgjøre 3,0 %, mens det etter forutsetningene i økonomiplanperioden er økt til 3,8 % i 2017.

Netto driftsresultat

(Tall i 1000 kr.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Driftsinntekter	266 042	267 885	264 471	281 307	290 822	299 641
Netto driftsresultat	7 172	2 829	-8 700	272	173	826
Netto driftsres. i %	2,70 %	1,06 %	-3,29 %	0,10 %	0,06 %	0,28 %

I planperioden vil gjennomsnittlig driftsresultat etter vedtatt budsjett være -0,71 %. Det er godt under målsettingen om å få et stabilt resultat på mellom 3 og 5 %.

Forutsetningen for disse resultatene er at driftsnivået vurderes samtidig som det innføres generell eiendomsskatt.

Felles for driftsområdene

Årsverksramme

Gjennom tjenestestedenes budsjettforslag fremgår det at Sør-Aurdal kommune har følgende utvikling i faste stillingshjemler:

Ansvar/tjeneste		2013	2014
150	1200 Rådmannens stab	7,20	7,20
	1205 Kommunekassen	3,80	3,80
	1210 Tingvoll - fellesfunksjon	1,00	1,00
	1810 Hovedtillitsvalgt	0,30	0,30
154	4720 Kulturadministrasjon	0,60	0,60
	5000 Kart og oppmåling	1,80	1,80
	5010 Plan	4,20	4,20
	5020 Bygge- og delesaksbehandling	2,00	2,00
	5205 Landbruk	2,00	2,00
160	4000 Norskopplæring innvandrere	1,20	1,20
	4300 Innvandrertjenesten	1,50	1,50
170	1235 Innkjøp Valdres	1,00	1,00
200-204	Skole undervisn.pers.	52,40	51,50
200-204	Skole/SFO - ass., merkantil	8,52	9,69
210	2250 Tjenesteleder skole	1,00	1,00
	2600 Kulturskolen	2,05	2,07
	4005 Grunnskoleopplæring voksne	0,20	0,20
	4900 Vassfaret leirskole	1,75	1,75
300-303	Barnehage	29,60	29,60
310	2005 Barnehage felles drift	1,00	1,00
	2255 Logopedtjeneste	0,40	0,00
350	Sør-Aurdal folkebibliotek	1,50	1,50
400	Helsesøster, helsestasjon	3,30	3,30
402	Fysioterapitjeneste	2,90	2,90
403	3405 Administrasjon hjemmetjenesten	2,0	1,80
	3410 Hjemmesykepleie	20,95	23,36
	3415 Hjemmehjelp	4,55	3,75
	3425 Brukerstyrt personlig ass.	2,74	2,10
	4220 Psykisk helsearbeid	6,45	6,25
404	Sør-Aurdalsheimen inkl tildel.ktr	51,00	54,00
405	Miljøarbeidertjenesten	41,50	43,61
	4235 Fekjærtunet	1,50	1,50
	4160 Kommunelege	0,98	0,98
	4200 Legetjenesten - helsesekr.	3,60	3,70
	4190 Tjenesteleder helse og familie	1,00	0,00
500	Drift/vedlikeholdstjenesten	18,68	19,20
Sum årsverksramme		286,17	291,36

Økning i årsverksramme på 5,19 årsverk. Ikke alle økninger i stillingshjemler generer nye utgifter i lønnsbudsjettet, da noen midlertidige tilsetningsforhold er blitt omgjort til faste stillinger. I tillegg vil det på noene områder være slik at faste stillinger ertsatter utgifter til ekstrahjelp/ overtid.

Innenfor faste stillingshjemler er det til enhver tid noe vakanse, og noen stillinger innenfor tjeneste områder holdes vakante deler av året 2014.

Interne stab- og støttefunksjoner

Politiske ansvarsområder

Kapittelet omfatter politiske ansvarsområder, interkommunal revisjonsordning, kontingenter (KS, LVK) og overføring til Kirkelig fellesråd.

Endringer fra 2013 til 2014:

- Det er ikke lagt inn midler til møtegodtgjørelse utover de faste møter som formannskapsmøter (9), kommunestyremøter (7), Kontrollutvalg, Eldreråd, Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Midler til tapt arbeidsfortjeneste er redusert. Det forutsettes at flere møter må holdes på kveldstid.
- Økning i ordførergodtgjørelse

Kirkelig fellesråd. Årsregnskapet for 2012 viser en avsetning på disp. fond på 3,1 mill. Det foreslås derfor at det på lik linje med kommunen også benyttes midler fra disposisjonsfond for å dekke driftsutgifter for 2014. Rammen til kirkelig fellesråd reduseres med kr 300.000,- i forhold til budsjettet for 2013.

Stab / støtte

Ansvaret omfatter rådmannens stab og støttefunksjoner for samtlige tjenesteområder. Området omfatter også bibliotek.

Endringer fra 2013 til 2014

- Lønnsoppgjør, økning fra 2013. 2014 er hovedoppgjør
- Økning av utgifter til IKT, økte kostnader til lisenser, fagsystem, stillingsøkning
- Inntektsreduksjon i forhold til premieavvik pensjoner på om lag 1,8 mill

Utfordringer 2014:

- Det stilles høye forventninger til avdelingen i forhold til service, kvalitet og kompetanse. Det er derfor viktig å benytte ressursene beste mulig som ved å kunne ”overlappe”, ved at flere kan flere arbeidsoppgaver og dermed redusere sårbarhet. Samlokalisering av avdelingen bidrar også til en bedre ressursbenyttelse.
- Utstrakt bruk av IT verktøy/systemer for å øke servicenivået og effektivisere saksbehandlingen er en nødvendighet. Dette fordrer stadige oppdateringer i forhold til kurs/ opplæring (herunder også kommunens saksbehandlere), og det er helt nødvendig å sette av ressurser til kompetansebygging.
- Ferdigstille en overordnet, strategisk kompetanseplan for hele organisasjonen Sør-Aurdal kommune.
- Fullføre arbeidet med overordnet arbeidsgiverstrategi
- Innføring av E-faktura, og mulig innføring av E handel.
- Oppdatering av ulike reglement og planer, eksempelvis økonomireglement og arkivplan.
- Oppgradering til WebSak 6.8.

Plan, næring, utvikling og kultur

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har følgende overordnede mål på området:

Næring, utbygging, samferdsel og arealbruk

- ◆ Kommunen skal legge forholdene til rette for utvikling og vekst innen eksisterende og ny virksomhet til beste for innbyggerne og samfunnets behov.
- ◆ Videreutvikle Sør-Aurdals allsidige næringsliv ved å bygge på eksisterende bedrifter og næringer, samt søke videreutvikling gjennom nye tiltak og etableringer.
- ◆ Universell utforming skal legges til grunn.
- ◆ Kommunen skal prioritere arbeid og aktivitet for ungdom 18 til 25 år.
- ◆ Opprettholde et levedyktig landbruk med produksjon av mat, trevirke og utmarksprodukter til beste for næringens utøvere og samfunnets behov.
- ◆ Kommunal utbygging skal legge vekt på langsiktighet og økonomisk drift.
- ◆ Ved utbygging skal det legges vekt på løsninger som totalt sett gir lavest mulig kostnader gjennom investeringens levetid.
- ◆ Kommunen skal være en foregangskommune med hensyn til i størst mulig grad å benytte klimanøytral energi og være en pådriver for at ENØK-tiltak hensyntas i alle bygg.
- ◆ Kommunen skal sikre etterspørselen etter drikkevann for innbyggere og tilreisende med vann av forskriftsmessig drikkevannskvalitet.
Drikkevannkildene skal sikres slik at forsyningen blir sikker og økonomisk forsvarlig.
- ◆ Kommunen skal behandle avløpsvann på en slik måte at helse- og miljøskader eller sjenerende forhold ikke oppstår.
- ◆ Vegene er et av de viktigste virkemidlene i distriktspolitikken. Vegnettet er av stor betydning for å opprettholde bosettingen og for å legge til rette for en utvikling i de enkelte bygdene.
- ◆ Kommunen skal arbeide aktivt for å påskynde utbedring av riks- og fylkesveger, og tilrettelegge for rasteplasser og gang- og sykkelvei langs deler av E-16.
Egne ressurser samles for best mulig utvikling i de enkelte bygder der folk bor.
- ◆ Arealressursene skal forvaltes slik at inntjeningen kan øke innenfor et vidt spekter av aktiviteter med basis i en bærekraftig utvikling. Dyrka jord, også tidligere brukt jordbruksareal og produktiv skog, skal sikres som produksjonsgrunnlag for framtidig landbruk. Arealene skal brukes uten å forringes, det biologiske mangfoldet og befolkningens tilgang til friluftsområder skal sikres.
- ◆ Det skal være sterke samfunnsgagnlige årsaker tilstede for å omdisponere dyrka jord til annen bruk.
- ◆ Kommunen har store områder som med fordel kan nyttes til bolig- og ervervsbebyggelse.
Fradeling til slike formål skal det sees "romslig" på dersom det ikke går ut over dyrka mark, arrondering, landskapshensyn eller kulturlandskap.
- ◆ Fritidsbebyggelse avklares gjennom regulering etter overordnet planlegging i kommuneplanens arealdel.
- ◆ Kommunen skal ha en positiv holdning til næringsmessig bruk av verneområdene i kommunen.

- ◆ Kommune skal ha en positiv holdning til utvikling og utbygging av småkraftverk og bidra til at lokale utbyggere gis best mulig vilkår for å bygge ut vannkraft
- ◆ Landbruksplanen for Sør-Aurdal kommune legges til grunn for de fleste landbruksspørsmål i kommunen.

Utfordringer i planperioden

- Det forutsettes at det årlige tilskuddet på kr 335 000 til Valdres Destinasjon kuttes ut og at beløpet overføres fra næringsfond til styrking av det ordinære driftsbudsjettet. Vakant stilling som bygningsingeniør lyses ikke ut, dette medfører at det blir svært vanskelig å holde framdriften i bygge- og anleggsprosjekter, likedan å ha nødvendig styring på kostnader og kvalitet. Nødvendig ekstrahjelp til oppmåling er heller ikke med i budsjettet, dette kan medføre utfordringer med å holde lovpålagte tidsfrister. Det årlige tilskuddet til Valdres Forsøksring er strøket.
- Innenfor tildelte rammer skal Planavdelingens virksomhet bygge på service, kvalitet og oppdatert kompetanse.
- Forvaltningsoppgavene skal prioriteres, løses forutsigbart og med høy kvalitet.
- ”Kommunal planstrategi” skal benyttes som et redskap for å prioritere de viktigste planoppgavene.
- Arealplanlegging skal benyttes som et virkemiddel for å sikre en langsiktig ressursforvaltning - og som et redskap i utviklingsarbeidet.
- Innta en aktiv pådriverrolle i arbeidet med oppgradering av riks- og fylkesvegnettet.
- Avdelingen skal framstå som utviklingsrettet og med fokus på bosetting og verdiskaping i næringslivet – herunder landbruket.
- Videreutvikle og holde ved like digitale verktøy for å øke servicenivået og effektivisere saksbehandlingen.
- Oppgradering av brannvesenet, også pga tunneler på E16.
- Være en pådriver til at folkehelsearbeidet får et overordnet fokus i kommunens virksomhet. Sør-Aurdal skal bli en foregangskommune innen folkehelsearbeidet og konkretisere slagordet ”Sør-Aurdal – en frisk kommune i Valdres”.

Kultur

I ”Kommuneplanens samfunnsdel for Sør-Aurdal 2008-2018” heter det:

*I samarbeid med næringsliv, frivillige lag, organisasjoner o.l. skal Sør-Aurdal kommune videreutvikle et **allsidig kultur- og idrettsliv** og sine lokalsamfunn med Bagn som det funksjonelle kommunesenteret.*

Med de tilgjengelige ressurser skal kommunen gi det eksisterende næringsliv så gode rammebetingelser som mulig, samtidig som det samarbeides på alle plan (fylke, region) for å stimulere til utvidelser og nyetableringer.

*Arbeid, bolig, **kultur** og tjenestetilbud vil fortsatt være de viktigste forutsetningene for trivsel i Sør-Aurdal. Folk må i størst mulig grad få bo der de vil, og være sikre på at kommunal service når fram uavhengig av bosted, kjønn og alder. Kommunesenteret skal ha sentrale funksjoner, med livskraftige bygder med mest mulig service også lokalt.*

*Kommunen skal ha et **rikt og allsidig kulturliv**, blant annet gjennom **kulturskolen**, samt bruke **kulturlivet** som virkemiddel for å fremme bosetting.*

*Kommunen vil gjennom **målstyrt anleggsutbygging** bidra til at den samlede anleggsmassen i kommunen gir flest mulig anledning til å drive **idrett og fysisk aktivitet** på sitt nivå der de bor. Det skal sikres varierte og sammenhengende grøntarealer i nærområdet, rom for leik, gang- og sykkelveier og trygg skolevei.*

Bruke fysisk aktivitet for å forebygge sykdom og tilrettelegge for arbeidslivet.

Visjon i "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet":

Idrett og fysisk aktivitet for alle.

I denne visjonen ligger det at kommunen gjennom sin idrettspolitikkk skal legge til rette for den organiserte idretten og egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter.

Målgruppe

Alle aldersgrupper, spesielt barn og ungdom.

Visjonen innebærer at hele befolkningen skal ha tilbud om fysisk aktivitet som de finner meningsfylt, og barn og ungdom skal stå i sentrum for kommunens engasjement. Videre anleggsutbygging i kommunen bør i særdeleshet gi prioritet til disse gruppenes behov.

Friluftsliv er en lavterskelaktivitet, som kommunen vil satse på i arbeidet med tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet for alle.

Målsetninger

Overordnet mål:

Kommunen vil gjennom målstyrt anleggsutbygging bidra til at den samlede anleggsmassen i kommunen gir flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet på sitt nivå der de bor.

"Kulturmelding 2006" trekker opp følgende målsettinger for kulturområdet:

- 1) Ha et rikt og allsidig kulturliv.
- 2) Ha et godt samarbeid med lag og foreninger i kommunen.
- 3) Bruke kulturlivet som virkemiddel for å fremme bosetting.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell – kultur

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe 4 (2012)	Oppland (2012)	Landet u/Oslo (2012)
	2010	2011	2012			
Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter Enhet: Prosent	2,2	1,6	1,8	2,6	3,9	3,8
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger Enhet: Kroner	1 013	832	1 062	1 640	1 977	1 831
Netto driftsutgifter til kino per innbygger Enhet: Kroner	12	15	13	3	23	11
Netto driftsutgifter til idrett per innbygger Enhet: Kroner	81	66	179	175	316	203
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger Enhet: Kroner	92	68	96	89	161	167

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe 4 (2012)	Oppland (2012)	Landet u/Oslo (2012)
	2010	2011	2012			
Kommunale driftstilskudd til lag og foreninger pr lag som mottar tilskudd Enhet: Kroner	11523	10022	18413	14368	26583	33440

Utfordringer i planperioden

- I budsjettet for 2014 er det kuttet i budsjettet når det gjelder tilskudd på kulturområdet, bl.a. til kulturaktiviteter for barn og unge. Bygdekinoen forutsettes nedlagt.
- Tilrettelegging for og et godt samarbeid med frivillige lag og foreninger i kommunen om et allsidig kulturtilbud.
- Stimulering av kulturlivet i kommunen.
- Oppfølging av "Kulturmelding 2006".
- Oppfølging av "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune 2012-2015".
  - Søknader om spillemidler til anleggsutbyggingen.
- Turkarusellen, samarbeid med idrettslagene i kommunen.
- Den kulturelle skolesekken. Oppfølging av "Plan for den kulturelle skolesekken".
- Den kulturelle spaserstokken: Kulturtiltak for eldre.
- Videre drift av Bygdekinoen i kommunen.
- Oppfølging av "Kommunal planstrategi for Sør-Aurdal kommune 2012-2016".
Prioriterte planoppgaver for kultur år 2014:
  - ◆ Revidering "Kulturmelding 2006", ev. utarbeiding av "Kulturplan for Sør-Aurdal"
  - ◆ "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune 2012-2015": Rullering av handlingsprogrammet for år 2014. Ev. revidering av planen hvis vesentlige forhold tilsier det.
  - ◆ "Plan for den kulturelle skolesekken i Sør-Aurdal kommune 2012-2015", årlig rullering av handlingsprogrammet.
- Kostra: Sør-Aurdal bruker lite penger på kultur og kulturskole sammenlignet med andre kommuner, jf. tabellen over.

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status 2012	Mål 2013	Mål 2016
Kulturmidler Antall lag og organisasjoner som får utbetalt tilskudd til drift fra kulturmidlene	Telling	53	54	55
Idrett Andel av barn og unge i alderen 0-19 år som er medlemmer i idrettslag (%)	Kulturmiddel-søknader og innbyggerstall 0-19 år fra SSB	56,63	60	70
Anleggsutbygging Antall godkjente spillemiddelsøknader (ordinære anlegg og nærmiljøanlegg)	Telling	5	5	5
Bygdekinoen				
Den kulturelle skolesekken Antall produksjoner i Den kulturelle skolesekken	Telling Skoleårsrapporter	Skoleåret 2011/12: 25	26	27

Opplæring skole

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på området:

- Elevene i Sør- Aurdal kommune skal møte et godt skolemiljø som gir læring og trivsel for alle
- Kommunen skal skape en felles pedagogisk forståelse for hva et godt skolemiljø er, og gi innsikt i hvordan en kan oppnå dette
- Personalet skal gis kompetanse til å takle hverdagen i klasserommet både praktisk og pedagogisk.
- Skoler og klasser må være så store at det faglige miljøet blir utviklet og elevene kan lære sammen med andre på lik linje. Hensynet til sosialt og pedagogisk miljø for elevene skal være overordnet andre hensyn.
- Tilrettelagt undervisning med tidlig hjelp til barn med spesielle behov er viktig.
- Kommunen skal ha et rikt og allsidig kulturliv, blant annet gjennom kulturskolen, samt bruke kulturlivet som virkemiddel for å fremme bosetting.

Ut i fra dette vil skole fokusere på følgende utfordringer:

- Tilfredsstillende resultat på elevundersøkelsen, foreldreundersøkelsen og medarbeiderundersøkelsen. På elevundersøkelsen vil vi ha fokus på satsingen vi har via GNIST, lesing, og klasseledelse. I tillegg arbeider vi kontinuerlig med elevenes psykososiale arbeidsmiljø.
- Skolene skal øke det faglige nivået, målt ved hjelp av nasjonale prøver. Måltall fra år til år vil gi verdifull informasjon over tid (langsiktig utvikling), men det vil kunne vise store variasjoner fra år til år. Det er viktig å huske at elevgrunnet fra ett år til neste vil være ulikt, og slik ikke vil være direkte sammenlignbart. Det ville vært en bedre tilbakemelding å sammenligne resultater fra samme kull for å kunne vurdere læringsutbyttet. Det vil si å sammenligne resultatet for 8.trinn med resultatet denne klassen hadde da de gikk i 5.trinn.
- Flest mulig som ønsker det, skal gis et tilbud via musikk- og kulturskolen.

Nøkkel tall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell skole (KOSTRA)	Sør- Aurdal			Kostra-gr. 4	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012	2012	2012	2012
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskoleundervisning (202), per elev	83 040	83 812	93 418	108 582	85 724	80 222
Netto driftsutgifter til SFO (215) i prosent av samlede netto driftsutgifter	0,1	0,1	0,1	0,3	0,4	0,4
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, prosent	8,7	10,5	12,4	10,7	8,0	8,6
Timer spesialundervisning i prosent av antall lærertimer totalt	26,9	21,2	24,0	19,5	17,5	18,0
Elever per kommunale skole	103	98	97	60	172	206
Andel elever med direkte overgang fra gr.skolen til vg.skole.		100	100	97,0	99,2	97,9
Andel lærere med videregående utdanning eller lavere.		1,9	1,7	12,6	7,3	6,9

Faktatabell skole (KOSTRA)	Sør- Aurdal			Kostra-gr. 4	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012	2012	2012	2012

Sammenlignet med kommunen i Valdres 2012

	SAK	NAK	ØSK	VSK	EK	VK
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskoleundervisning (202), per elev	93 418	71 557	86 505	113 160	96 156	132 168
Elever pr. kommunale skole	97	338	125	124	167	60
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler pr.bruker	7 860	15 657	11 724	18 565	11 758	15 574

Faktatabell kulturskole (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kostra-gr. 4 2012	Oppland 2012	Landet u/Oslo 2012
	2010	2011	2012			
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler pr.bruker	6 370	6 797	7 860	9 860	16 373	15 642
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, i prosent av samlede netto driftsutgifter Enhet : Prosent	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6	0,6
Brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker Enhet : Kroner	7 505	7 922	9 780	10 115	17 793	17 793
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole, av antall barn i alderen 6-15 år	22,9	22,5	21,3	26,8	17,9	15,6

Utfordringer i planperioden:

Begnadalen skole:

- Ved Begnadalen skole er det få elever og få lærere. Skoleåret 2013/2014 er det 43 elever ved skolen. Det ligger en utfordring i å legge til rette for et elevmiljø der samtlige elever trives og et utviklende og givende fagmiljø for de ansatte, som omtalt i kommunens samfunnsdel. En så liten skole blir i tillegg sårbare i forhold til fravær blant lærerne. Vi har hatt problemer med å knytte til oss gode vikarer. For å avhjelpe denne situasjonen ble det i budsjettet for 2013 lagt inn lønnsutgifter til en 40% fast vikarstilling fra høsten 2013. Vi har dessverre ikke ressurser til å videreføre denne vikarstillingen budsjettåret 2014. En **reduksjon i vikarpoolen** vil medføre en **reduksjon i kvaliteten** av undervisningen.

Bagn skule:

- **Bygningsmessige utfordringer** som det elektriske anlegget, ising på tak, mangel på grupperom, for liten plass til arbeidsrom, nedslitt kjøkken, slitte gulv og for liten lagringskapasitet. Det henvises til rapport utarbeidet av Norconsult.
- Det er også en organisatorisk og ressursmessig utfordring i klasserommenes størrelse. I en del tilfeller må gruppene deles, noe som er ressurskrevende ved at det legger beslag på undervisningspersonell. Det henvises til rapport fra måling av inn klima i forhold til at eksisterende bygningsmasse er for liten, for dårlig utnyttet, sett opp i mot elevtallet i noen av klassene. (JournalpostID: 12/9748)

Hedalen barne- og ungdomsskole:

- Musikkrommet, tekstilavdelingen og naturfagavdelingen må rustes opp. Det er også behov for lydsoleing av klasserom og gymsal grunnet hørselshemmede elever.
- HEBU mangler **IKT-utstyr**: Det er for få bærbare PC-er ved skolen. Etter at kommunen innførte mobilfriskole opplever lærerne et mer stabilt trådløst nettverk.
- Det er ansatt ny rådgiver ved skolen. Vi har ikke ressurser til å sende vedkommende på **rådgiverutdanning** som en del av Kompetanse for kvalitet. Dette er en utfordring da rådgiverkompetansen er avgjørende i forhold til videre veivalg for elevene. Vi trenger kompetanse for å unngå feilvalg, omvalg og dropout.
- **SFO**: fra høsten 2012 fikk foreldrene i Hedalen tilbud om SFO. Det var kun 3 elever som deltok på denne ordningen. Fra høsten 2013 er det 7 barn som benytter seg av tilbudet som ble videreført etter vedtak i kommunestyret. Vi har dessverre ikke funnet budsjettdekning for å kunne videreføre dette tilbudet fra høsten 2014. Det er lagt inn i budsjettforslaget 2014 at tilbudet videreføres ut skoleåret 2013/2014 slik at det skal være forutsigbart for de foreldrene som pr. i dag benytter seg av tilbudet.

SAUS:

- Takbelegget på B-blokka er skifta, slik at det nå er nytt takbelegg på både A- og B-blokka. Lekkasjene i taket på C-blokka er også reparert slik at vi håper å unngå ytterligere lekkasje. Vi har en utfordring i å få i stand bygget ved rensaneanlegget slik at **motorgruppa** ved skolen får et nytt undervisningslokale. Dette er lagt inn i investeringsbudsjettet og skolen håper at dette er et prosjekt som prioriteres da kjelleren i c-blokka absolutt ikke er et egnet undervisningslokale for denne aktiviteten. Det er sterkt påkrevd med fortgang i prosessen for å skaffe skolen et tidsmessig og funksjonelt bygg. Det er forståelig at det ikke prioriteres å bruke penger på et bygg som skal rives, men det er et bygg som ikke har en akseptabel standard.

Felles for skolene:

- Ungdomsskolene: det vil komme til å bli et problem at kommunen ikke har nok utdannede **språklærere**. Vi har ved tidligere utlysninger sett at vi ikke får knyttet til oss filologer, bl.a. pga. knappe stillingsrammer. Løsningen kan være at vi videreutdanner allerede fast ansatte lærere, eller at vi utvider stillingsrammen slik at vi kan knytte til oss en språklærer i full stilling. Innenfor budsjetttrammene for 2014 er det dessverre ikke tilgjengelige ressurser til å utdanne allerede ansatte lærere. Signaler fra regjeringen er at statens satsing på Kompetanse for kvalitet skal økes, men at denne satsingen i første omgang skal rettes mot fagene matematikk og naturfag. Ved SAUS slutter en lærer med språkfaga engelsk og tysk våren 2014. En annen lærer med norsk og engelsk slutter også høyst sannsynlig våren 2014. De har henholdsvis 60 % og 80 % stilling dette skoleåret (delvis AFP). Det må ubetinget skaffes undervisningskompetanse i disse tre skolefaga kommende skoleår (høsten 2014). Lærerne ved SAUS har så langt ikke kommet med ønske om videreutdanning innen språkfag, så denne rekrutteringen må skje utenfra.
- Det innføres **ny eksamensform i matematikk** fra 2015. Matematikklærerne trenger kursing i Geogebra som er verktøy de må kunne bruke ved ny eksamensform.
- Fra 2013 inngikk SAUS og HEBU et samarbeid med fylkesmannen i Oppland for å sikre implementeringen av **Stortingsmelding 22 Motivasjon-Mestring-Muligheter**. (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-22-2010--2011.html?id=641251>) Prosjektet inngår i GNIST: <http://www.gnistweb.no/aktuelt/147/prosjektleder-gnist-oppland.html> Skolene har innenfor GNIST-satsinga valgt ut lesing som fokusområde. Målet er at elevene skal bli bedre lesere og alle lærere må være bevisste på at alle fag er lesefag og at vi leser ulike fag på ulike måter. Det er en utfordring å rydde tid til dette arbeidet.

- IKT: det er en rask utvikling innenfor IKT, og det arbeides nå for å se på hardware og software som benyttes i skolen. Skolene i Valdres har derfor ”fryst” utskiftingen av PC-er til det er avklart hva som skal benyttes i skolen for å få best mulig læringsutbytte ved bruken av IKT. Vi ser at det må lages en langsiktig plan for **innkjøp av digitale tavler** på SAUS, Begnadalen skole og HEBU.
http://www.regiondata.no/region/getfile.aspx/ephdoc/?db%3DEPHORTE%26ParamCount%3D2%26DL_DOKID_DB%3D6037%26DL_JPID_JP%3D4320 Vågå kommune har gjort et stor kartleggingsarbeid samt gjennomført en satsing på IKT i skolen. Vi har mye å hente fra arbeidet som er gjennomført der.
- Den raske utviklingen innen IKT medfører også behov for kompetanseheving. Vi skal ta i bruk **den digitale IKT-planen** som sikrer at den grunnleggende ferdigheten ivaretas. Her ligger det en del tema der vi ser at vi trenger en **kompetanseheving av personalet** for å kunne gjennomføre planen.
- Det er en utfordring for samtlige skoler i kommunen å få knyttet til seg kvalifiserte vikarer. I tillegg har vi vært nødt til å ansette lærere uten godkjent utdanning i midlertidige stillinger/vikariat, da det ikke har vært nok kvalifiserte søkere til utlyste stillinger. I budsjettet for 2013 fikk vi lagt inn **40% vikarpool ved Begnadalen skole og HEBU**. Vi har ikke mulighet til å videreføre denne ordningen for 2014. Slik vil vi måtte benytte oss av ufaglærte vikarer. Dette er en utfordring i forhold til **kvaliteten på undervisningen**.
- Fra høsten 2014 skal det innføres **valgfag for 10.klasse** med utgangspunkt i programfag fra videregående. Innføringen av valgfag vil medføre gruppedelinger og et økt behov for lærere samt at det er en utfordring i forhold til romplaner. I praksis kan dette bety at gruppestørrelse og rombehov kan virke styrende på valgfagtilbudet. I tillegg vil dette bli en dyr ordning da små ungdomstrinn vil få et lavt elevtall pr. gruppe. Statlige overføringer vil utgjøre en halv time pr. uke, slik at resten må dekkes innenfor egne rammer. Ressursene til faget er små, men tilbudet kan muligens øke litt ved å legge valgfag på flere trinn parallelt.
- Som faktatabellen viser har vi i SAK **mange elever med enkeltvedtak** om spesialundervisning. Konsekvensen av dette er at **en mindre del av lærerårsverkene kan brukes til ordinær undervisning**. Vi har en stor utfordring i forhold til å kunne tilrettelegge undervisningen best mulig som omtalt i kommunens samfunnsdel. Ved fravær må skolene ofte redusere spesialundervisningstilbudet ved at grupper slås sammen. Tallene viser at vi bruker forholdsmessig store ressurser på spesialundervisning, og disse tallene er ikke spesielle for Sør- Aurdal. Vi ser at de andre kommunene i Valdres også bruker en stor andel av undervisningstidene til spesialundervisning.
- Skolene har flere elever som venter på utredning og sakkyndig vurdering fra PPT, og det vil antageligvis komme flere sakkyndige vurderinger som anbefaler enkeltvedtak om spesialundervisning i løpet av skoleåret 2013/2014. Alle nye vedtak kan ikke løses ved at elever knyttes opp mot allerede eksisterende grupper. Det er derfor en stor utfordring i å kunne gi disse elevene det de har krav på innenfor satte økonomiske rammer.
- En økning i administrative oppgaver: kravet til system, rapportering og dokumentasjon i skolen øker, og lærere og skoleadministrasjonen bruker stadig mer tid på slike oppgaver. Denne tidsbruken resulterer i alt **for lite tid til å drive pedagogisk utviklingsarbeid**; den daglige driften må prioriteres. Dette gjelder også tjenesteleder for skole. Vi ser det som en stor utfordring at tiden i for stor grad brukes til saksbehandling og merkantile oppgaver slik at det blir alt for liten tid til å følge opp arbeidet ute på skolene. Den daglige driften må prioriteres, noe som medfører liten tid til utviklingsarbeid også på kommuneledernivå. Tjenesteleder sliter med å finne tid til å arbeide overordnet. Det er ikke mulig å sette av ressurser til merkantilt/rådgiver innenfor skolens rammer.

- Kommunen har igangsatt samarbeidet med Inger Bergkastet og Tone W. Skyseth som omhandler tema **klasseledelse**. Utfordringen framover blir å følge opp det arbeidet som gjøres ute i skolene. Dette arbeidet må holdes ved like i årene framover; det er ikke et prosjekt som skal avsluttes når konsulentene trekker seg ut.
- Begnadalen skole og SAUS er valgt ut av Fylkesmannen til å delta i et samarbeid der målet er å **bedre elevenes psykososiale arbeidsmiljø**. Dette prosjektet sees i sammenheng med Klasseledelse. Det er utfordrende å finne samarbeidstid ute på skolene.

Kulturskolen

- Å kunne tilby plass til alle barn og unge som søker plass i kulturskolen, samt videreutvikle tilbudet i kulturskolen. Oppfølging av handlingsplan for kulturskolen, evaluering våren 2014 og videreføring neste skoleår.

Vassfaret leirskole

- Vassfaret leirskole får meget gode tilbakemeldinger, men opplever til tross for dette at kommuner ikke fornye avtalene sine med leirskolen. Strammere kommuneøkonomi medfører at noen kommuner har valgt å redusere leirskoletilbudet til sine 7.klassinger. Eier av leirskolen og lærerne arbeider aktivt ut mot kommunene for å inngå nye avtaler, og de har for skoleåret 2013/2014 klart å inngå nye avtaler med 2 kommuner.

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status		Mål		Mål	
		2012/2013	2013/2014	2013/2014	2016/2017	2013/2014	2016/2017
		7.tr	10.tr	7.tr	10.tr	7.tr	10.tr
Sosial trivsel: i hvor stor grad elevene trives på skolen	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	4,4	4,3	4,6	4,4	4,6	4,5
Mobbing på skolen: andel elever som har blitt mobbet på skolen de siste månedene.	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3
Faglig utfordring: andelen elever som mener at de ikke får store nok faglige utfordringer	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	4,0	3,9	Ikke med	4	Ikke med	4
Faglig veiledning: andelen elever som mener de får tilbakemelding fra lærerne på hva de bør gjøre for å bli bedre.	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	3,4	3,1	3,7	3,4	3,8	3,6
Mestring: Andelen elever som greier de oppgavene de har som lekse uten å be om hjelp	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	4,0	3,7	3,9	4	4	4,1
Motivasjon: andelen elever som liker å arbeide med skolefagene	*Elevundersøkelsen (Skala 1-5)	4,2	3,5	4,2	3,9	4,2	4
Nasjonale prøver regning 5.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-3)	12/13:2		2		2	
Nasjonale prøver regning 8.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-5)	12/13: 3,2		3,3		3,4	
Nasjonale prøver engelsk 5.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-3)	13/14: 1,9		1,9		1,9	
Nasjonale prøver engelsk 8.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-5)	13/14: 2,9		2,9		3	
Nasjonale prøver lesing 5.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-3)	13/14:1,8		2,1		2,2	
Nasjonale prøver i lesing 8.trinn Målt i nivå	Nasjonale prøver (Skala 1-5)	13/14: 2,9		3		3,1	
*Informasjon fra skolen: målt i grad av enighet i påstandene. 1) Jeg/vi blir godt informert om barnets skolefaglige utvikling	Foreldreundersøkelse. (Andelen foreldre som har svart delvis enig eller helt enig)	Ikke gjennomført		85%		90%	

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status 2012/2013	Mål 2013/2014	Mål 2016/2017
2) Jeg/vi blir godt informert om barnets trivsel og sosiale utvikling			85%	90%
*Trivsel, læring og utvikling: målt i grad av enighet i påstandene 1) Mitt/vårt barn får i alle fag tilrettelagt opplæring i tråd med egne evner og forutsetninger 2) Skolens ledelse og lærerne håndterer mobbing av elevene på en god måte	Foreldreundersøkelse. (Andelen foreldre som har svart delvis enig eller helt enig)	Ikke gjennomført	70%	72%
*Læringsforholdene på skolen: målt i grad av enighet i påstanden 1) Det er ro og orden i gruppa/klassen som barnet mitt/vårt går i	Foreldreundersøkelse. (Andelen foreldre som har svart delvis enig eller helt enig)	Ikke gjennomført	62%	65%
Musikk- og kulturskolen				
Andel barn og unge i grunnskolen som har tilbud i kulturskolen. Nasjonalt mål: 30%.	GSI (grunnskolestatistikk)	21,9	25	30
Antall elevplasser i kulturskolen.	GSI (grunnskolestatistikk)	75	110	120
Antall barn og unge på venteliste til plass i kulturskolen.	GSI (grunnskolestatistikk)	7	10	0
Antall tilbud i kulturskolen	Telling	10	12	13

Medarbeiderperspektivet **	Data-kilde	Status 2013	Mål 2014	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen? (barnetrinn/ungd.trinn)	Medarbeider-undersøkelsen	4,0/4,8	4,1/4,9	4,2/4,9
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb? (baretrinn/ungd.trinn)	Medarbeider-undersøkelsen	4,0/4,9	4,3/4,9	4,5/4,9
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver? (barnetrinn/ungd.trinn)	Medarbeider-undersøkelsen	4,8/4,8	4,9/4,9	4,9/4,9

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2012	Status 2013
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-975 000	
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekt)	Regnskap	2 454 000	

Mindreforbruk 2012: 1 479 000

- Budsjettet med en høyere % for SPK enn det som ble gjeldende ved årsoppgjøret. (728 000)

*Elevundersøkelsen for skoleåret 2013/2014 er enda ikke gjennomført på alle skolene.

**Resultatene fra medarbeiderundersøkelsen er fra 2013.

Helse, familie og barnehage

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område helse, familie og barnehage:

- Utviklingsarena for barn og voksne, både praktisk og pedagogisk.
- Bruke Rammeplanen aktivt og bevisst i det daglige.
- Fokus på økt kvalitet innenfor flere områder, føringer fra sentralt hold, om blant annet økt pedagogtetthet for å styrke kvaliteten på den daglige driften, samt økt fokus på kompetanse.
- Full barnehagedekning.
- Kommunen skal sette brukeren i sentrum. Tjenesten skal være preget av tverrfaglig samarbeid med kvalifisert personale og godt arbeidsmiljø.
- Kommunen skal gjennom sitt arbeid forebygge sykdommer og sosiale problemer i befolkningen med hovedfokus på barn og ungdom.
- Kommunen skal ha fokus på å forebygge mer, behandle tidligere og samhandle bedre. Pasienter og brukere skal få tidlig og god hjelp når de trenger det, nærmest mulig der de bor.
- Kommunen skal legge til rette for et målrettet, samordnet og systematisk folkehelsearbeid basert på lokale folkehelseutfordringer. Utfordringsbildet skal legges til grunn for mål og strategier for folkehelsearbeidet, som igjen skal forankres i planprosesser i kommunen.
- Kommunen skal skape gode oppvekst- og levekår, og bidra til å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, som fremmer fellesskap, trygghet og deltakelse.
- Kommunen skal tilrettelegge for samhandling og de skal samarbeide med andre tjenesteytere for å sikre nødvendige og helhetlige tjenester og gode pasientforløp.

Ut fra dette har kommunedelplan for helse, familie og barnehage fokusert på følgende utfordringer:

- Økt fokus på kvalitet i tilbudet vi gir i barnehagene.
- Økt fokus på kompetanseheving.
- Full barnehagedekning.
- Rekruttere og ivareta førskolelærerne. Å gjøre innvandrere selvhjulpne snarest mulig etter bosetting og sikre deltagelse i yrkes- samfunnsliv og bli økonomisk selvstendige.
- Helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal fremme psykisk og fysisk helse, fremme gode sosiale og miljømessige forhold og forebygge sykdom og skade.
- Fysioterapitjenesten skal gi befolkningen et godt behandlingstilbud og drive aktivt forebyggende arbeid.
- Legetjenesten skal gi nødvendig helsehjelp til alle som bor og oppholder seg i kommunen.
- Psykisk helsearbeid skal forebygge negativ utvikling hos barn og ungdom, men spesielt fokus på psykisk helse.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune-gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012			
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage	126	128	134	148	155	157
Netto driftsutgifter per innbygger i 1-5 år i kroner, barnehager	16	87	97	114	112	115
Andel barn 1-5 år med barnehageplass (%)	88	90	91	90	91	91
Andel styrere og førskolelærere med godkjent førskolelærerutdanning (%)	78	50	70	72	87	87

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune-gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012			
Netto driftsutgifter til forebygging helsestasjons- og skolehelsetj. pr innbygger 0-20 år Enhet: kroner	1456	1192	1400	1720	1970	1830
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere	6,3	6,3	6,4	12,4	11,1	10
Brutto driftsutgifter til introduksjonsstønad pr. innbygger Enhet : Kroner	564	727	635	160	542	384
Fysioterapiårsverk pr 10 000 innbyggere	13,9	13	13	9,3	10,9	8,8
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (%)	103 1)	100	80	83	78	81
Andel barn med barneverntiltak ift innb 0-17 år	5,8	6,0	5,1			4,8

1) Antall førstegangs hjemmebesøk til nyfødt, dividert på antall fødte gjeldende år.

Vi har ikke gjennomført brukerundersøkelse i barnehage for 2013. Den blir gjennomført i 2014. Under er tabell fra brukerundersøkelse som ble gjennomført i 2011.

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2011	Mål 2014	Mål 2017
I hvor stor grad er du fornøyd med ditt barns sosiale utvikling?	Brukerundersøkelse	5,4	5,5	5,6
I hvor stor grad er du fornøyd med hvordan barnehagen tilrettelegger for det enkelte barns læring?	Brukerundersøkelse	5,1	5,3	5,5
I hvor stor grad synes du ditt barn opplever allsidig lek og aktivitet	Brukerundersøkelse	5,1	5,3	5,5
I hvor stor grad er du fornøyd med dine muligheter for medinnflytelse over tilbudet i barnehagen?	Brukerundersøkelse	4,5	4,8	5

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2011	Mål 2014	Mål 2017
I hvor stor grad er du fornøyd med muligheten for variert oppholdstid (dager pr. uke, timer pr. dag)?	Brukerundersøkelse	5,0	5,2	5,4
I hvor stor grad er du fornøyd med informasjon om hvordan ditt barn har det?	Brukerundersøkelse	4,4	5	5,2
Alt i alt, i hvor stor grad er du fornøyd med barnehagen barnet går i?	Brukerundersøkelse	5,3	5,5	5,6
Medarbeiderperspektivet - barnehage	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeiderundersøkelsen	5,0	5,3	5,4
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeiderundersøkelsen	4,8	4,9	5,0
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeiderundersøkelsen	4,8	4,8	5,0

Brukerundersøkelse på fysioterapitjenesten ble ikke gjennomført i 2013, den blir gjennomført i 2014. Under viser tabell fra forrige undersøkelse.

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status 2012	Mål 2013	Mål 2017
Fysioterapitjenesten:				
Andel pasienter som får tilbud om vurderingstime og behandlingsplan innen 1 uke	Telling	70%	80%	80 %
I hvilken grad synes du at de ansatte på fysioterapitjenesten møter deg med vennlighet og respekt?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,8	5,8	5,8
Alt i alt hvor fornøyd er du med tjenestene du mottar fra fysioterapitjenesten?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,4	5,5	5,5
Helsesøstertjenesten:			2013	Mål 2015
I hvilken grad opplever du at du kan ta opp vanskelige tema med de ansatte på helsestasjonen?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Mål: 4 Status:4,6	4,8
I hvilken grad synes du at de ansatte på helsestasjonen møter deg og barnet ditt med vennlighet og respekt?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Mål: 5 Status: 5,7	5,8
I hvilken grad har du tillit til de råd og den veiledning de ansatte gir når du er usikker i forhold til barnets helse og utvikling?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Mål: 4 Status: 5,0	5,1
I hvilken grad stoler du på at de ansatte vil oppdage det hvis barnet ditt ikke utvikler seg normalt?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Mål: 4 Status: 4,8	5,0
Innvandretjenesten:				

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status 2012	Mål 2013	Mål 2017
Andel bosatte deltakere i introduksjonsprogrammet som etter 2-3 år tar norskprøve 2 eller 3	Telling	100 %	100 %	100 %
Andel deltakere som består muntlig prøve i norsk 2 eller 3 i løpet av året	Egne data. Nasjonalt introduksjonsregister	100 %	100 %	100 %
Andel av bosatte flyktninger som ved fullført introduksjonsprogram går over i jobb/skole	Telling	40 %	50 %	70 %
Andel av bosatte flyktninger som ved fullført introduksjonsprogram går over i tiltak i NAV	Telling	60 %	50 %	30 %

Medarbeiderperspektivet – helse og familie	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	4,9	5,0	5,1
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	5,1	5,3	5,4
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	4,9	5,0	5,1

Utfordringer i planperioden:

- Ramma for 2014 gir ikke rom for videreføring av løpende opptak, det betyr at det vil bli ventelister, og at vi i hovedsak må forholde oss til ett opptak i året. For våre søkere vil det bety at de vil kunne måtte vente i måneder før vi kan tildele en barnehageplass, så konsekvensene blir et mye dårligere tilbud, med mindre rom for fleksibilitet. Slik vi har praktisert fram til nå, så har søkere kontinuerlig fått tilbud om plass. Dette har vært et godt og fleksibelt tilbud, som det har blitt satt stor pris på. Våre søkere vil merke denne endringen og det vil bli reaksjoner på at folk må vente lenge før de få plass i barnehage. I tillegg så er signalene fra sentralt hold at vi skal ha full barnehagedekning, noe vi også har, fordi de som har rett til plass har fått det. Men det vil ikke oppleves slik for søkeren, når de ikke får plass innen rimelig tid.
- Barnehageopptak: Vi vil gjennom året kun ta inn barn når eks noen nærmer seg tre år og vi får ledig kapasitet. All oppstart blir da i hovedsak fra nytt barnehageår som er august.
- Tilskudd til privat barnehage vil variere utfra hvor mye penger vi bruker i kommunal sektor på barnehage, samt hvor mange barn det er under og over 3 år i de ulike barnehagene. Det foretas to beregninger i året, samt en etter regnskapsavslutning.
- Øke kompetansen til ufaglærte assistenter for å bedre kvaliteten i barnehagene. Legge til rette for muligheten for å kunne ta fagprøve, eks i form av fri med lønn. I tillegg bruker vi felles planleggingsdager som kompetansehevingstiltak.
- Fortsatt fokus på trivsel og ivaretagelse, få ned sykefraværet. Fortsette å ha fokus på dette på personalmøter gjennom året. Gjennom å avsette tid til bevisstgjøring, veiledning og samtaler med personalet mener vi at vi på sikt kan få til mer trivsel, at alle føler seg ivaretatt og inkludert.

- Barn med spes behov som krever mer ressurser er kostnadskreven. Vi har flere barn som er oppmeldt til ppt som gjennom året vil ha krav på tilrettelegging i form av økte ressurser. utfordringer er økonomien i dette.
- I barnehagene i Sør-Aurdal har vi fornøyde brukere og medarbeidere, se tabell under. Utfordringen er å videreføre det gode arbeid, både i personalet og ute til brukerne hvis økonomien blir for stram. Det er sammenheng mellom hvor mye ressurser man investerer i tjenesten og kvaliteten på den. Man er helt avhengig av å ha nok personell ute i barnehagene for å ivareta det enkelte barn og dens behov. For 2014 har vi lite penger til vikar, og kommer til å ha som fokus at vi skal vurdere totalen av barn og ansatte i barnehagen før vi ringer etter vikar.
- Vi har utfordringer kontra økte utgifter til interkommunalt samarbeid, som nav og barnevern. I tillegg så har vi økning i medfinansiering av sykehusinnleggelses og økende utgifter kontra Valdres lokalmedisinske senter. For 2014 utbetaler vi ca 200 000 til oppbygging av VLMS. For 2014 har vi lagt inn mindre utgifter til sosialhjelp, dette er usikkert og kan gi oss en utfordring kontra å holde budsjett for 2014.
- For innvandrertjenesten er det en stor utfordring å skaffe språk- og arbeidspraksis til innvandrere som deltar i introduksjonsordningen. Etter at innvandrere er ferdig med introduksjonsordningen, så er det en utfordring å få alle over i inntektsgivende arbeide eller utdanning.
- På helsestasjonen og skolehelsetjenesten har vi nå fra nyttår på plass helsesøstere i alle stillingshemler, med unntak av en sykepleier i 40%. I tillegg har vi ansatt en barne- og familieveileder som skal arbeide mot/med barn og familier som trenger litt ekstra bistand og støtte i hverdagen. Dette i den hensikt at vi ønsker å komme tidligst mulig inn for å forebygge, slik at ikke vansker vokser seg så store at det vil kreve mer å hjelpe senere i livet.
- Tjenesten har en sentral rolle i det forebyggende arbeidet med barn og unge. Det er etablert ressursteam i alle skoler og barnehager, noe som krever god kompetanse og stort fokus på tverrfaglig samarbeid.
- Skolehelsetjenesten på Bagn, SAUS og Hedalen har behov for bedre romforhold for å utføre sine tjenester på en tilfredsstillende måte.
- Med felles jordmortjeneste i Valdres er svært viktig å få på plass gode rutiner for samarbeid, slik at man sikrer gode tjenester for lokalbefolkningen. Flere mødre reiser tidligere hjem enn før, dermed er det behov for tettere oppfølging fra helsestasjonen den første tiden. Det krever mer ressurser i form av personell og kompetanse. I tillegg krever det bedre kommunikasjon og samhandling ved bruk av nye teknologi og IKT løsninger
- Samhandlingsreformen innebærer blant annet å dreie fokuset til mer forebygging og utvikle strategier for framtidige folkehelseutfordringer. Kommunen er i oppstarten av kartlegging og plan for Folkehelsearbeidet. I 2014 benyttes 40 % stillingsressurs fra fysioterapitjenesten til arbeidet, pga utfordringer i tjenesten vil ikke dette fungere optimalt før utpå våren.
- Samhandlingsreformen fører til at kommunen får mer ansvar, pasientene blir skrevet ut fra sykehusene tidligere enn før og kommunen må sørge for å gi gode tjenester
- Samhandlingsreformen fører til at kommunen må utvide sitt behandlingstilbud. For å møte noen av utfordringene, så regionaliseres legevakt fra 2013 og Intermediæravdeling i nytt VLMS er planlagt oppstart i fra 2015. Lokalt er det behov for å organisere habiliterings- og rehabiliteringstilbudet på annen måte og koordinerende enhet må videreutvikles. Vi har fått 300 000 i skjønnsmidler fra fylkesmann for å få en koordinerende enhet på plass. Dette arbeidet blir startet opp i 2014.

- Det vil bli en stor utfordring å etablere god samhandling mellom sykehusene, intermediæravdeling og kommunene for å ivareta befolkningen i Sør-Aurdal på en tilfredsstillende måte framover.

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Barnehage			
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-951	-469
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	964	1040

Mindreforbruk på 571`

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Helse og familie			
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-369	-1518
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekt)	Regnskap	553	2045

Mindreforbruk på 527`

Hjemmetjeneste

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område :

- Skal gi rett hjelp til rett person, til rett tid.
- Skal være en trygg og forutsigbar tjeneste som gir et kvantitativt og kvalitativt likeverdig tilbud til alle innbyggere i kommunen.
- Være et helhetlig lokalt tjenestetilbud som skal gi brukeren økt livskvalitet og mestring av egen livssituasjon, ved økt tilgjengelighet og økt kvalitet på tjenestene.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012			
Korrigert brutto driftsutgifter pr. mottaker av hjemmetjenester Kr. 1)	156 559	172 882	167 623	226 692	206 745	214 479
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 0-66 år Kr. 1)	37	40	49	26	23	20
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 67-79 år Kr. 1)	125	99	94	84	84	74
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 80+ år Kr. 1)	422	401	424	408	340	340
Totalt tjenestemottakere/ -søkere hjemmetjenesten	306	301	310			
Årsverk i hjemmetjenesten	37,11	36,42	37,17			

1) Mottakere av hjemmetjenester, innbefatter tjenestemottakere både i miljøarbeidertjenesten og hjemmetjenesten.

Utfordringer i planperioden

- På grunn av stramme rammer for 2014, er nivået på flere tjenester foreslått redusert. Slik det ligger nå blir **hjemmehjelpstjenesten** redusert med 80% stilling. Dette medfører at de fleste tjenestemottakere går fra hjelp annenhver uke til tredje hver uke, i tillegg er det heller ikke rom for innleie av vikarer ved ferieavvikling. Dette vil antagelig gi utslag i merarbeid for hjemmesykepleien.

Tjenesteleder signaliserte i budsjettforslag for inneværende år at grunnbemanning var for liten i hjemmesykepleien, spesielt i øvre del. Dette pga flere pasienter som trenger mer oppfølging enn tidligere, samt flere ”ferie-/ hyttepasienter”. I store deler av 2013 har en måtte leie inn ekstra hjelp for å klare å yte all nødvendig helsehjelp, og en velger å flytte 60% av de 80% stillingsressurs som hjemmehjelpstjenesten reduseres med, til hjemmesykepleien. Antagelig er ikke dette nok, men det bedrer situasjonen noe.

Tjenesteleder hadde i utgangspunktet foreslått økning i stillingsramma innen hjemmesykepleietjenesten, slik at vi også kunne fått startet med aktiv nattevakt for ytre del av kommunen. Slik det er nå er det ikke likt tilbud i hele kommunen, og i blant må pasienter fra ytre del ha institusjonsplass når de trenger tilsyn på natt pga dette.

Tjenesteleder hadde også foreslått gjeninnføring av vikarstillingen, som ble innlemmet i

grunnbemanningen ved opprettelsen av bemannet bofellesskap på slutten av 2012. Men både aktiv nattevakt og vikarstilling er satt på vent.

Det er antagelig for 2014 ikke nok ressurser til vikarbruk innen hjemmesykepleien, da det som oftest ikke er forsvarlig å la være å leie inn vikar ved sykdom og lignende.

Innen **psykisk helsearbeid** vil også noe stillingsressurser stå vakant, samt at støttekontaktbudsjett reduseres. Det medfører også her redusert tjenestetilbud.

Ut over dette er alle budsjettposter holdt på et minimum

Dette er på ingen måte ønskelig, og det er med bekymring tjenesteleder går nytt år i møte – da særlig pga at en har måttet redusere på tilbudene som er nederst i omsorgstrappa, samt en del forebyggende tiltak vil måtte nedprioriteres.

- Ut over de stramme rammene som ligger til grunn for 2014, er utfordringene mye av de samme som for 2013;
  - Samhandlingsreformen med nye lover (lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m., samt folkehelseloven) - mer ansvar legges til kommunene – vi skal forebygge mer, behandle tidligere og samhandle bedre (både innad blant alle tjenester i kommunen, med andre kommuner og med helseforetakene/ sykehusene). Kommunen må ta imot utskrivningsklare pasienter fra sykehusene - gjør vi ikke det må vi betale ”dagbøter/oppholdsbetaling” med kr. 4000,- per døgn.
  - Nok kompetanse/ ressurser til å vedlikeholde og heve kompetansen hos de ansatte, for å møte de krav som settes til tjenesten.
  - Dokumentasjon. Innarbeide enda bedre rutiner for dokumentasjon og Iplos-registrering, som vi er lovpålagt å gjøre. Opparbeide gode rutiner for meldingsutveksling via Helsenet, som vi nå plikter å bruke.
  - Være med å bidra i utforming av gode samhandlingsrutiner rundt nytt VLMS, og andre interkommunale samarbeidsarenaer. Uten at dette går på bekostning av tilbud i egen kommune.
- Jobbe kontinuerlig for å forebygge sykefravær, når arbeidspresset antagelig blir så stort som det ser ut til å bli, pga mindre ressurser. Tenke alternative måter å løse oppgavene på.

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2012	Mål 2014	Mål 2017
I hvor stor grad opplever du at tjenesten gir deg en bedre hverdag, slik at du kan bo hjemme?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,2	5,3	5,4
I hvor stor grad opplever du at de ansatte har omsorg for deg?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,6	5,7	5,8
I hvor stor grad opplever du at personalet behandler deg med høflighet og respekt?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,6	5,7	5,8
Andel pasienter med pleieplan/ tiltaksplan.	Profil	**)	85%	95%
Avvik på medisinerings	Telling	**)	40	30
Andel formelle, skriftlige vedtak før tjenesten iverksettes.	Profil	**)	75%	90%

**) 2012-tall ikke tilgjengelig

Medarbeiderperspektivet	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	5,0	5,2	5,3

Medarbeiderperspektivet	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	4,6	4,8	5,0
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeider-Undersøkelsen (1-6)	5,1	5,2	5,3

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-1.294	-1.043
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	1.250	798

Sør-Aurdalsheimen 2014

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på området :

- Sør – Aurdalsheimen skal gi langtids botilbud til syke og pleietrengende med stort behov for medisinsk tilsyn og sykepleie.
- Sør – Aurdalsheimen skal gi korttidsopphold for medisinsk behandling, rehabilitering og sykepleie, samt gi avlastning for personer med store omsorgsoppgaver.
- Sør – Aurdalsheimen har egne avdelinger for de uroligste pasientene med demens.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012			
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon (prosent)	15,1	15,7	13,8	13,8	13,4	14,1
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	18,7	20,3	23,5	20,7	17,6	18,5
Andel beboere 80 år og over i institusjon. Prosent	81	81	76,9	76,1	74,7	71,6
Korr. Brutto driftsutgifter, institusjon pr. plass,	646 765	776 364	739 412	831 846	958 828	940 796
Antall plasser avsatt til rehabilitering/habilitering. Prosent	16,7	9,1	11,8	10,2	6,7	5,7
Legetime pr uke pr beboer i sykehjem	0,19	0,19	0,21	0,32	0,52	0,43

Utfordringer i planperioden

- Tabellen over viser at sykehjemmets plasser brukes til de eldste eldre i kommunen. Dette er i tråd med intensjonene og sentrale føringer. Den viser også at vi ligger godt an når det gjelder plasser avsatt til rehabilitering. Dette er spesielt viktig i forbindelse med samhandlingsreformen, og tidlig utskrivning fra sykehus.
- Langtidsopphold på sykehjemmet er øverste trinn i omsorgstrappa, og plassene er forbeholdt personer med behov for heldøgns tilsyn og pleie.
- Korttids-/ avlastningsopphold er et viktig forebyggende tilbud. Ved å gi regelmessige korttidsopphold og avlastning for personer med store omsorgsoppgaver, kan flere bo hjemme lenger.
- Økende antall personer med demens er en utfordring. Fordi de ikke kan ivareta seg selv, krever de mer tilsyn og oppfølging enn andre. Gode tilrettelagte tilbud til denne gruppen krever god bemanning i små og oversiktlige enheter. De fleste som får innvilget langtidsopphold har en demensdiagnose.
- 44 plasser på sykehjemmet dekker dagens behov for korttids.-/langtids.- og avlastningsopphold.
- Tildelingskontor er opprettet og forventet i full drift i 2014. Det forventes å gi tjenester på et riktig tjenestenivå etter lovverk og kommunens vedtatte serviceerklæringer.

Erfaringer fra andre kommuner som oppretter tildelingskontor er at tjenestene går ned i

omfang.

- Kjøkkenet har kapasitet til å produsere noe flere middagsporsjoner. Det legges opp til økt salg av middagsporsjoner.
- Det jobbes med å sette i stand sanshage i tilknytning til en demensavdeling. Hensikten er å ha en hage til aktivisering og stimulering for alle sykehjemmets beboere.
- Vaskeriet gjennomgår utbedring av lokalene, som vil gi bedre arbeidsmiljø og mulighet til å ta imot vask av arbeidstøy fra hjemmetjenesten.
- Vikarbudsjetten er betydelig redusert. Vikarpoolen på 1 årsverk vil dekke noe av vikarbehovet men ikke alt. Dette kan få innvirkning på sykefraværet.
- Reduksjon av renhold med 20 % kan få konsekvenser for smittevern- og hygieneforhold på sykehjemmet.

I 2013 ble det gjennomført en pårørendeundersøkelse. Til forskjell fra undersøkelsen i 2011 er besvarelsene gitt på en skala fra 1-6.

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvor stor grad opplever du at beboeren er fornøyd med aktivitetstilbudet på sykehjemmet?	BU Pårørende	4,6	5,0	5,5
I hvor stor grad opplever du at beboeren får bestemme når han/ hun skal legge seg og stå opp?	BU Pårørende	5,6	5,7	5,8
I hvor stor grad opplever du at personalet behandler beboeren med høflighet og respekt?	BU Pårørende	5,3	5,7	6
Har du det siste året hatt en planlagt samtale med pleiepersonale om tjenestetilbudet til beboeren?	BU Ja/Nei Pårørende	3,9	5	6
I hvor stor grad opplever du at samtalen var nyttig for deg som pårørende?	BU Pårørende	5,3	5,4	5,5

Medarbeiderperspektivet	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeiderundersøkelsen	4,1	4,5	4,8
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeiderundersøkelsen	4,2	4,6	4,9
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeiderundersøkelsen	5,0	5,0	5,0

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-2.713	-1.354
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	2.336	2.123

Miljøarbeidertjenesten

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område:

Miljøarbeidertjenesten

- Bedre funksjonsevnen, og tilrettelegge for at den enkelte funksjonshemmede får mulighet til å leve et mest mulig selvstendig sosialt og meningsfylt liv.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	2011	Sør-Aurdal 2012	2013
Antall tjenestemottakere	40	42*1	45
Antall årsverk i miljøarbeidertjenesten. *2	43,8	48 våren 2012 og 40,9 fra 03.09.12	46,2
Andel årsverk med fagutdanning (prosent)	64	59,25	73
Antall tjenestemottakere med tvangstiltak Kap 9	4	5	4
Sykefravær	14,3	11,6 (på 3 kvartal)	11,5 (på 3 kvartal)
Antall psykisk utviklingshemmede over 16 år	27	29	27
Antall psykisk utviklingshemmede under 16 år	4	4	3
Antall arbeidstakere på Tingvolltoppen	25 (hvorav 5 VTA deltakere)	27(hvorav 5 VTA deltakere)	27(hvorav 5 VTA deltakere)

*1 inneholder ikke personer vi yter tjenester og refunderes fra andre kommuner.

Det er ikke benyttet Kostra tall, og tallene er derfor ikke sammenlignbare med andre kommuner / Oppland / landet. I Kostra er miljøarbeidertjenesten ikke skilt ut som egen tjeneste men lagt sammen med hjemmetjenesten.

Utfordringer i planperioden:

- Miljøarbeidertjenesten yter tjenester fra **0-100 år**, altså hele livet. Tjenesten er omfattende og kompleks og setter spesielle krav til kompetanse da den følger hele livsløpet til mennesker som hele tiden er i utvikling.
- Gi brukerne et **godt og individuelt tilbud** som er i samsvar med rettigheter nedfelt i lover og forskrifter
- **Samlokalisering** vil gi bedre ressursutnyttelse og heve kvaliteten på faget, samt fellesskap for brukerne.
- **Synneisbakkin** med 8 leiligheter ferdig sommeren 2013 (7 til utleie og en til avlastning), utfordringen er å få en god prosess til leieboerne og til personalet som skal jobbe der. De som skal få tilbud på avlastnings/treningsleiligheten og deres pårørende trenger trygghet og tillit til at de får ett godt tjenestetilbud .I dag er det tre ungdommer som nytter det og en fjerde ungdom har meldt sin interesse. På **avlastningen/treningsleiligheten** dekkes mat, drikke av Miljøarbeidertjenesten.
- Tenkt byggestart for 4- 5 private leiligheter på **Spangerud II**. Her vil de som skal kjøpe leilighetene starte ”borettslag” og kommunen vil ha tildelingsrett.

- **Tingvolltoppen**, innteksbringende produksjon, samt en god arbeidsplass for arbeidstakerne. Utfordringen er nok arbeidsoppgaver og god tilrettelegging. Stor etterspørsel etter arbeidsplasser, ressurser i fht personale og lokaliteter gir ikke mulighet til arbeid for alle som ønsker det.
- **Merkantil** i 40% er for lite, blir etter med vedtak, arkivering, refusjonskriving, struktur osv. Det er startet opp tildelingskontor og målet er at det avhjelper i fht saksbehandling og vedtak.
- **Dokumentasjon** i forhold til fagsystemet Profil, samt saksbehandling. Har stort fokus på informasjonssikkerhet, startet opplæring med Komp-is. Det er i samarbeid med Hjemmetjenesten, Helse- og familie og Sørurdalsheimen og det er inngått avtale med Helsenett ang bruken.
- **Brukermedvirkning**, ha klare og gode rutiner. Gjennomføre etisk refleksjon på personalmøter og lignende. Skaffe en etikkveileder i Hedalen. Fortsette samarbeidet med Stabburshella.
- Tilrettelegge for at **barn med funksjonshemming** kan bo heime så lenge som mulig, gi gode tilbud på lavest nivå og jobbe å bedre tjenestene avlastningsleilighet for barn og unge. Det blir en stor utfordring å få nok inventar inne og utstyr ute (eks. huske)
- **Rettsikkerhet** i fht tjenestemottakere og tjenesteytere, viktig med trygge og opplærte personale. Jobbet med opplæringsperm, trygge rapporteringer og opplæring av ressurspersoner som kan gi videre opplæring.
- Store utfordringer ifht Fekjærtunet i fht avtaler, gi brukerne ett godt tjenestetilbud og ta vare på personalet. Stor utfordring i å inngå avtaler med 6 kommuner, slik at vi kan nytte ansatt personale og ikke få utgifter. Leasingbilen ble sagt opp i november 2013, dette vil gi problemer ifht sosiale aktiviteter og hverdagslige gjøremål.
- Jobbe for at **tildelingskontor** innfrir behovene, evaluere serviceerklæringene for tjenester innen helse- og omsorg, jobbe for koordinerende enhet.
- **Problemer med å rekruttere soneleder i Hedalen**, dette gir ett for stort press på tjenesteleder og fagleder.
- I 2013 flyttet det en personer med utviklingshemming til kommunen.
- Jobber mye med å få **sykefraværet** ned dvs at vi jobber for at personalet skal ha det bra og trives på jobb. Det er utført risikoanalyse på et enda bedre arbeidsfellesskap, ideteammøte (tillitsvalgte, verneombud og leder deltar) og fokus på trivsel. Vi setter fokus på tilstedeværelse på jobb. Sykmeldte blir fulgt opp med planer og samtaler.
- I samarbeid med Sørurdalsheimen, Hjemmetjenesten og Miljøarbeidertjenesten har vi satset på etikk gjennom etiske refleksjoner på personalmøtene, opplæring i ulike metoder, brukermidvirkning sammen med Stabburshella. Vi i sammen med representanter fra Stabburshella har utarbeidet et **etisk refleksjonsverktøy** innen temaet rus og psykiatri etter forespørsel fra KS. Dette vil vi benytte og markedsføre bla på utdeling av etikkprisen 2013 og i Bergen februar 2014.
- Ønsker å samarbeide med Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne når det gjelder planene om forsterka boliger og bofellesskap.
- Representanter fra Miljøarbeidertjenesten deltar i ulike **interkommunale** arbeidsgrupper og i flere kommunale arbeidsgrupper.
- Jobber med å heve den **faglige kvaliteten, styrke personalet og jobbe med brukermidvirkning**. Prioriterer opplæring ifht opplæringspermen, videreføring av demens omsorgens ABC, fokus på brannforebygging, vergeteknikker osv. Tjenesten er etterspurt som foreleser eks på Hafjellseminaret, IA og etikk-konferanser og gitt heimeveiledning og veiledning til ulike skoler. Vi har hatt tilsyn av Fylkesmann i fht kap 9 og Arbeidstilsynet uten å få merknader eller avvik..
- Får økonomisk støtte ifht **Ressurskrevende tjenester** til tre av vedtakene etter kap 9, den fjerde personen er over **67 år** og er derfor ikke mulig å søke støtte for.

- Stor utfordring ifht **Fekjærtunets** omsorgsboliger med å ha personer i alle leilighetene, få refundert utgiftene fra heimkommunen og benytte personalressursen på en god måte.

Brukerperspektivet	Data-kilde	mål 2012	Mål 2014	Mål 2017
Liker du deg der du bor?	Brukerundersøkelse (1-4) ¹	3,6	3,7	3,9
Viser de ansatte deg respekt? (oppfører de ansatte seg på en måte du liker)	Brukerundersøkelse (1-4)	3,5	3,7	3,9
Avvik på medisinerings	Egne data	30*3	25	20
Er du fornøyd med tjenesten du får?	Brukerundersøkelse (1-4)	3,6	3,7	3,9
Trives du på jobben?	Brukerundersøkelse (1-4)	3,5	3,7	3,9
Trives brukeren med dagaktivitetene sine?	Brukerundersøkelse (1-4)	3,3	3,5	3,7
Har du et aktivt liv?	Brukerundersøkelse (1-4)	2,9	3,3	3,6
Antall hendelser med trusler, nesten ulykker og yrkesskader.	Egne data	27*3	25	20
Samarbeider de ansatte med andre?	Brukerundersøkelse (1-4)	3,7	3,8	4

*3 registrering fra 01.01.13 – 14.11.13, det vil komme nytt tall for 2013

På antall hendelser med trusler, nesten ulykker og yrkesskader, er det registrert 3 avvik ifht informasjonssikkerhet og 2 avvik ifht skader på eiendeler

Medarbeiderperspektivet	Data-kilde	Status 2013	Mål 2014	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeiderundersøkelsen	4,2	4,4	4,8
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeiderundersøkelsen	4,4	4,7	4,9
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeiderundersøkelsen	4,5	4,9	5,0

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-1371	822
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	649	-687

Teknisk drift

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område:

- Kommunen skal være en foregangskommune med hensyn til i størst mulig grad å benytte klimanøytral energi og være en pådriver for at ENØK-tiltak hensyntas i alle bygg.
- Kommunen skal sikre etterspørselen etter drikkevann for innbyggere og tilreisende med vann av forskriftsmessig drikkevannskvalitet. Drikkevannskildene skal sikres slik at forsyningen blir sikker og økonomisk forsvarlig.
- Kommunen skal behandle avløpsvann på en slik måte at helse- og miljøskader eller sjenerende forhold ikke oppstår.
- Veiene er et av de viktigste virkemidlene i distriktspolitikken. Veinettet er av stor betydning for å opprettholde bosettingen og for å legge til rette for en utvikling i de enkelte bygdene.

Nøkkeltall – faktatall og målekart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2010	2011	2012			
Gang- og sykkelvei i km som er et kommunalt ansvar pr. 10 000 innb.	19	19	19	10	16	13
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste	26,3	26,4	32,3	-	67,5	81,6
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning Enhet : Prosent	24,6	24,7	26,3	-	67,2	82
Andel av de kommunale vannverkene som har sikkerhets- og beredskapsplan Enhet : Prosent	75	75	75		80	87,8
Energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	207	144	127	115	128	110
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	25	30	46	59	51	73
Samlet areal på formålsbyggene kommunen eier i kvadratmeter per innbygger, konsern	6,6	8	8	8,1	5,2	4,6

Utfordringer i planperioden

- Kommunen har over flere år hatt en stram økonomi og dette har gitt kommunens bygg ett betydelig etterslep på vedlikeholdet. Spesielt ser vi at utleieboligene våre har ett betydelig etterslep på vedlikehold og vil sannsynligvis trenge mer enn normalt vedlikehold de kommende årene.

Rapport fra Kommunenes sentralforbund, utført av Multiconsult i 2008 estimerer et normtall for verdibevarende vedlikehold på 180 kr/m², sett i forhold til dagens prisnivå. For å nå den anbefalte summen mangler vi 123 kr/m². Dette vil totalt tilsvare 3,5 mill, og da ser en bort ifra vedlikeholdsetterslepet (behovet for oppgradering).

I budsjettet 2013 var det avsatt i snitt ca 57 kr/m² til vedlikehold, og tilsvarende sum er avsatt i budsjett 2014. Selv om summen i år er lik fjorårets, har vi i denne summen lagt inn ca. 250 000 til beising av kommunale bygg. Dette må gjøres nå, ellers forfaller byggene. Dermed er den reelle summen til vedlikehold betydelig lavere enn fjordåret. Når summen som fra før er avsatt til vedlikehold er såpass liten, betyr det at vi ikke har rom for uforutsette hendelser, verken på bygg, veier eller vann og avløp.

Vi jobber i dag med vedlikeholdsplan. Før den er i mål, blir vedlikeholdet preget av brannslukking og mer tilfeldige behov. Hovedavløpsrensaneanlegget vårt er i Bagn og her har vi betydelige problemer med å overholde renskrav, samt krav til tørrstoffinnhold i slammet. Derfor ble prosessen fram mot fornying av rensaneanlegget påbegynt i 2011. Det planlegges å fullføre nytt rensaneanlegg i 2014. Dette vil bli ett viktig løft for det ytre miljøet i kommunen, samt arbeidsmiljøet for de ansatte. Det er tidligere bevilget 500 000 i skjønnsmidler både til fornying av rensaneanlegget og rehabilitering av ledningsnettet.

- Våren 2012 ble det inngått en såkalt Energisparekontrakt (EPC) for 13 kommunale bygg. Dette arbeidet startet opp denne sommeren og har allerede gitt flere kommunale bygg viktige løft, også mht vedlikehold. Ved utgangen av 2013 er det samlet utført arbeid til ca. 14,7 mill.. Når alle disse tiltakene er utført har leverandøren lovt kommunen å spare 1,4 GWh som tilsvarer vel 1 mill kr besparelse i året. Dette er både ett viktig løft for byggene og en god investering for miljøet, samtidig som kommunen får bedret økonomi på sikt. Samtidig er det inngått en ny energiavtale i samarbeid med Hedmark fylkeskommune. Dette kan gi oss en noe bedre energipris framover.
- I 2009 ble det gjort en opprusting av flere kommunale veier. Siden har budsjettet på vei vært så lavt at veiene har forfalt betydelig igjen. I 2012 ble det asfaltert flere viktige strekninger, men i 2014 er igjen veibudsjettet svært stramt. Det er derfor langt fra tilstrekkelig til å få alle kommunale veier i forsvarlig stand og de viktigste veiene må prioriteres.
- Det er foretatt en befarings av Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne mht **universell utforming** på flere kommunale bygg. Rapporten sier at det er store mangler flere steder. For å oppnå universell utforming på disse byggene kreves det større investeringer. I budsjett for 2014 er det ikke rom for disse tiltakene, men de enkle og lite kostnadskrevenne tiltakene vil bli gjennomført. De større tiltakene vil bli satt opp i en langtidsplan og prioritert når økonomien tillater det.
- Teknisk drift holder på å innføre ett internkontrollsystem som kalles **IK bygg**. Dette er ett hjelpemiddel til å synliggjøre bygget tilstand og skaderisiko og samtidig følge opp at lover og regler følges. Dette vil også være ett godt hjelpemiddel i forhold til budsjett og kommunikasjon med ledelse og politikere.
- Brannforebyggende tiltak i de fleste bygg er lagt inn i investeringsbudsjettet i 2014 og 2015.

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2013	Mål 2014	Mål 2017
Kommunale bygg - Energibruk (elektrisitet og fossil olje) pr m ² i kommunal bygningsmasse skal reduseres med 15 % i forhold til 2006	Klima og energiplan	Ny *	15 %	22 %

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2013	Mål 2014	Mål 2017
Vann: vannprøvene skal vise tilfredsstillende resultater for alle vannverkene når det gjelder e.coli bakterier, fargetall og PH.	Vannverksregister	100 %	100 %	100 %
Avløp: bedring i overholdelse av renskrav for største avløpsanlegg i kommunen.	Årsrapport for rensanlegget utarbeidet av DiO **	7 prøver som ikke overholder renskrav for tot.P	3 prøver som ikke overholder renskrav for tot.P	1 prøver som ikke overholder renskrav for tot.P
Informasjon: Er du fornøyd med informasjonen du får fra vann og avløpsetaten i kommunen?	Brukerundersøkelsen ***	ny	3,5	4,2
Veier: Andel kommunale veier og gater med fast dekke.	Kostra	53,2	53,2	54

* - Inngås Energisparekontrakt i løpet av 2012, ENØK tiltak igangsettes høsten 2012, for å nå dette målet. Første resultater vil ikke vises før 2014 og utover. Målet satt opp for 2017 er målet fra EPC kontrakten.

** - Høsten 2013 skal arbeidet med nytt rensanlegg igangsettes. Prøveresultatene vil bli dårligere og dårligere inntil vi har fornyet rensanlegg på plass. Derfor vil resultatene her bli bedret først tidligst i 2014.

*** - Det er ikke igangsatt Brukerundersøkelse for vann og avløp, den skal kjøres første gang i 2014.

Medarbeiderperspektivet	Data-kilde	Status 2013	Mål 2015	Mål 2017
I hvilken grad tror du din arbeidsplass har et godt omdømme blant innbyggerne i kommunen?	Medarbeiderundersøkelsen (1-6)	3,5	4,0	4,4
I hvilken grad får du tilstrekkelig informasjon til å kunne gjøre en god jobb?	Medarbeiderundersøkelsen (1-6)	3,5	3,7	4,0
Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse til å utføre dine arbeidsoppgaver?	Medarbeiderundersøkelsen (1-6)	4,5	4,7	4,9

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2011	Status 2012
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-1.453	-254
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	2.792	1.138

Investeringsprogram

Samlet oversikt investeringsprosjekter

Tiltak (beløp i 1000 kr.)	2013 og overført fra tidligere	2014	2015	2016	2017
Bygg – rehabilitering og nybygg					
Bygningsm.tilpasning Tingvoll	579				
Brannstasjon i Bagn	100			3 900	4 000
Sør-Aurdal kulturhus	14 727	15 000	15 000	30 273	
Sør-Aurdal idrettshall				15 000	
Bagn skule, rehabilitering	775		2 000	5 000	
Reinli barnehage	9				
Opprusting Hedalen b/u skole	42	100			
SAUS – universell tilpasning		250			
SAH, ombygging vaskeri	500				
Omsorgsboliger Hedalsheimen, gard.		200			
Dagsenter psykisk helsearbeid, utear.		150			
Synneisbakkin	12 266				
Spangrud bofellesskap	14 000	1 000			
Energiøkonomisering/EPC	9 410				
Carporter hjemmetjenesten		250			
Miljøarbeidertjenesten, Lund		690			
Verksted SAUS/Teknisk drift				750	750
Utstyr					
Tankbil Bagn	300	100			
Brannvesenet, kompressor	150				
Brannvesenet, ATV					600
Brannbil Bagn					2 800
Brannvesenet, IR-kamera		100			
GPS-sporing brannbiler		205			
Redningsbil Bagn			600		
SAH, utstyr	100				
Bil Tingvolltoppen	200				
Videokonferanseutstyr – TeleMed	225				
Geodataplan	612	100	100	100	100
Bil – utestab		400			
Vann, avløp, samferdsel					
Avløp, hovedplan	250				
Bagn renseanlegg	21 164				
Adresseringsprosjekt	374				
Grunnlagsinvesteringer Tingvolltoppen	1 242				
Leite bru	1 500	500			
Rehabilitering ledningsnett Bagn	500				

Tiltak (beløp i 1000 kr.)	2013 og overført fra tidligere				
		2014	2015	2016	2017
Omlegging VA Bagn	300				
Avløp Reinli	200				
Spangrud 2, grunnlagsinvesteringer	370				
Reinli vannverk		500			
Overvåking		300	200	100	
Tollefsrud vannverk		480			
Digitalisering ledningsnett			200		
Omlegging ledningsnett Søre Voll			220		
Rehabilitering av pumpestasjoner			150	100	
Bagn vannverk		1 000	2 000		
Vann, hovedplan/internkontroll	605				
Trafikksikkerhetsplan	3 416				
Brannforebygging		1 200	1 350		
Sum tiltak	83 915	22 525	21 820	55 223	8 250

Kommentarer

Brannstasjon i Bagn

Kommunen leier nå brannstasjon i Bagn. Ved utskifting av biler og innkjøp av annet utstyr blant annet i forbindelse med tunnelberedskap, vil det bli plassmangel både i høyden og bredden i denne garasjen. Garderoben oppfyller ikke dagens behov og krav. I tillegg mangler dusj og lagerrom. Fossvangbakken er heller ikke godt egnet som utrykningsveg. Det vurderes ulike modeller for hvordan prosjektet kan gjennomføres, herunder samarbeid med private.

Sør-Aurdal kulturhus

Kommunestyret har vedtatt at C-blokka ved SAUS skal rives og erstattes med et nybygg. 19. september 2013 vedtok kommunestyret at det skal settes opp et bygg mellom Dalagata og grasbanen som skal inneholde en svømmehall på 10x25 meter, et amfi med 200 sitteplasser, lokaler for kulturskolen, Frivilligsentralen og skolekjøkken for Bagn skule og SAUS. Ved sambruk av areal vil også frivillig kulturarbeid og idretten bli viktige brukere av bygget. Det er forventet at kulturhuset skal bidra til å avhjelpe rombehov ved de to skolene i Bagn.

Sør-Aurdal idrettshall

I møte 19. september 2013 bevilget kommunestyret 15 mill som kommunens bidrag til en idrettshall, dette bl.a. for å ivareta kommunens lovpålagte oppgaver innen kroppsøvningsfaget. Administrasjonen og Idrettsrådet skal utrede størrelse, kvalitet og innhold i hallen, likedan modeller for organisering av utbygging og drift. Denne prosessen har startet, og i møte mellom kommunens administrasjon og Idrettsrådet fikk Bagn idrettslag i oppdrag utrede nevnte forhold som grunnlag for prosessen videre. Å plassere kommunens andel av en idrettshall på investeringsbudsjettet er en utfordring i forhold til gjeldende regnskapsforskrifter.

Bagn skule – rehabilitering

Et konsulentfirma har i 2013 gjort en tilstandsvurdering av Bagn skule. Det er også laget en forstudie. Hensikten med dette var å framskaffe en oversikt over opprustingsbehov og å få vurdert bygningens egnethet og størrelse sett i forhold til elevtall og ansatte. Når bygningens alder – og begrensede vedlikehold – tas i betraktning er den tekniske tilstanden bedre enn

forventet. Men eksempelvis kan nevnes at elektriske installasjoner i den eldste delen må skiftes ut i sin helhet, denne delen mangler også ventilasjon. Norconsult har kalkulert oppgradering av bygget til en kostnad på ca 7 mill kr.

Når det gjelder arealbehov siteres fra sammendraget i Norconsult sin forstudie:

"Sammenlignet med andre nye skoler og erfaringsbasert arealbehov i disse, har Bagn skule per dato ingen overkapasitet, og har marginalt flere elever per kvadratmeter enn tilsvarende nye skoler. Planløsningen er imidlertid kanskje ikke hensiktsmessig for dagens bruk, og man får variasjoner spesielt i årstrinnene på hvor utnyttet klasserommene er. I visse tilfeller er arealene for små sammenliknet med erfaringsbaserte normtall. Det er dog ingen krav som setter føringer for arealbehovet.

Det samme gjelder arealbehovet for lærere. Det finnes tilstrekkelig areal sammenliknet med normtall, men dagens areal er kanskje noe uhensiktsmessig utformet for sin bruk.

Det er lite fleksibilitet i bygningsmassen, noe som vanskeliggjør tilpassinger etter hvert som skolen nærmer seg maks utnyttelse."

Kommunestyret vedtok 19. september 2013 at behovet for skolekjøkken skal ivaretas i det planlagte kulturhuset, da frigjøres noe plass ved Bagn skule. Også annen undervisning bør i noen grad kunne foregå i kulturhuset. Det kan også være aktuelt å gjøre endringer i rominndelingen for bl.a. å øke fleksibiliteten. Kostnadene til dette inngår ikke i de ovennevnte 7 mill kr, og er ikke kalkulert. Kommentaren til dette investeringsprosjektet tar utgangspunkt i dagens elevtall, og må revurderes dersom det skjer endringer i skolestrukturen som har betydning for Bagn skule. Dersom en slik endring i skolestrukturen blir aktuell å vurdere, så bør opprusting og utvidelse av Bagn skule gjennomføres som et samlet prosjekt. Dette for å finne de beste helhetsløsninger sett i forhold til kostnader.

Kommunestyret har også vedtatt at det skal lages en plan for utearealet ved Bagn skule.

Opprusting Hedalen b/u-skole

Videreføring av prosjektet som er initiert av Hedalen skoles venner. Her er det nedlagt en betydelig dugnadsinnsats og samlet inn penger fra enkeltpersoner, næringsliv, lag og organisasjoner. 2014 er siste året i en 5-årig prosjektperiode. Det som planlegges utført i 2014 er bl.a. bygningsmessige tiltak knyttet til musikkrommet slik at dette kan benyttes samtidig som det foregår aktivitet i tilstøtende rom.

SAUS – universell tilpasning

Nødvendig bygningsmessig tilpasning knyttet til elev som begynner på SAUS høsten 2014.

Omsorgsboliger Hedalsheimen – garderober

Arbeidstilsynet har – med bakgrunn i HMS-forskrifter – forlangt at ansatte i hjemmetjenesten får tilgang til garderober som oppfyller tidens behov. Hygieniske forhold er en del av vurderingen.

Dagsenter psykisk helsearbeid – uteareal

Bedre funksjonalitet generelt, og universell utforming spesielt, knyttet til utearealet på Skoglund.

Spangrud bofellesskap

Dette er et offentlig/privat samarbeid, der private aktører ønsker å bygge bofellesskap for 5 beboere tilknyttet miljøarbeidertjenesten. Bofellesskapet vil avhjelpe kommunens behov for slike boliger. Det er en forutsetning for å kunne benytte seg av Husbankens gunstige tilskuddsordninger at det er kommunen som står som utbygger. Bygging i kommunens regi kan

ikke settes i gang før alle nødvendige avtaler om privat overtakelse er underskrevet. Kommunestyret har i 2013 vedtatt reguleringsendring for å legge til rette for gjennomføring av prosjektet. Etter en privat overtakelse vil ikke byggeprosjektet belaste kommunen økonomisk. Det er i 2013 lagt ned mye ressurser, delvis med innleid juridisk bistand, for bl.a. å komme fram til et avtaleverk som kan aksepteres av Husbanken og fylkesskattekontoret. Beløpet som avsettes i 2014 er korrigerende for prisstigning siden kalkylene ble gjort.

Carporter hjemmetjenesten

Det er behov for 4 carporter i Bagn som skal benyttes til hjemmetjenesten sine leasingbiler.

Miljøarbeidertjenesten - Lund

Totalrenovering av alle bad.

Verksted SAUS/Teknisk drift

I kjelleren i C-blokka ved SAUS er det etablert et interessant tilbud til en gruppe elever. Kommunestyret har vedtatt å rive C-blokka, derfor er det vurdert alternativ løsning. Det mest aktuelle er å innrede kaldtlageret ved rensaneanlegget i Bagn til verksted. Planen er sambruk med avdeling for Teknisk drift.

Tankbil i Bagn

Brannvesenets tankbil i Bagn er gammel (fra 1977) og lite hensiktsmessig. Den bør derfor skiftes ut med en brukt tankbil. Det ble avsatt 300`kr til dette i 2013, men det viser seg vanskelig å finne en bil til denne prisen. Det foreslås derfor et tillegg på 100` kr i 2014.

Brannvesenet - kompressor

Det er behov for egen forsyning av oksygen til røykdykkere (henter i Etnedal i dag).

Brannvesenet - ATV

Brannvesenet i Sør-Aurdal får nye og større oppgaver når de 2 tunnelene på E16 tas i bruk. Dette stiller krav til både kompetanseutvikling og utstyr. Det er på dette tidspunkt uavklart hva Vegvesenet kan bidra med økonomisk. I økonomiplanperioden er det synliggjort hvilke behov kommunen må ta hensyn til, så må det arbeides videre med finansieringen. Dette konkrete tiltaket gjelder en ATV med spesialutstyr som ut fra erfaring andre plasser viser seg rask og effektiv ved brann i tunneler.

Brannbil i Bagn

Brannbilen i Bagn er 20 år gammel, men det er ikke minst hensynet til tunnelberedskap som medfører behov for utskifting. Beløpet som er satt opp viser kostnaden ved en ny brannbil, men en vil når investeringen skal gjennomføres gå ut i markedet og se på mulighetene for å kjøpe en brukt bil. Også brannbilen i Begnadalen (1982 modell) bør skiftes ut etter hvert, et aktuelt alternativ kan da være at nåværende brannbil i Bagn overføres til Begnadalen.

Brannvesenet – IR-kamera

Infrarødt kamera for å sikre angrepsvei for brannvesenet og lokalisering av mennesker/varme i tunnel og bygg for øvrig.

Brannvesenet – kartterminaler/GPS

Utstyr som gir 110-sentralen løpende oversikt over hvor brannbiler befinner seg, brannvesenet finner raskere fram og utstyret gir mulighet for elektronisk overføring av informasjon. Ambulanser har benyttet tilsvarende utstyr i 8-10 år, og de fleste brannvesen har slikt utstyr.

Redningsbil i Bagn

Redningsbilen i Bagn er gammel og snart moden for utskifting. Også en del av utstyret i redningsbilen er gammelt, eksempelvis klippeutstyret som benyttes ved trafikkulykker.

Geodataplan

Prosjekt knyttet til videreutvikling av kommunens digitale kartverk, en del av disse kostnadene dekkes over driftsbudsjettet.

Bil – utestaben

Tjenesteområde Teknisk drift har en liten lastebil som er moden for utskifting.

Leite bru

Det er kommunen som har ansvaret for Leite bru, brua er for tiden stengt for trafikk. I forbindelse med utbedring av E16 har det kommet inn som et samarbeidsprosjekt å bygge ny bru. Vegen på østsida fra Ødegården til Leite er et godt alternativ for syklister, og en omkjøringsmulighet ved stans i trafikken på E16. I 2013 er det laget tegninger og kostnadsoverslag for ulike brualternativ. En har ikke drøftet seg fram til en kostnadsfordeling mellom kommunen og Vegvesenet. Det må flyttes ei høgsentlinje for å kunne benytte mobilkran for å heise bruelementene på plass, dette er svært kostbart. Det er tidligere avsatt 1500` kr til prosjektet, denne summen foreslås økt med kr 500`. Drøfting med Vegvesenet må avgjøre prosjektets videre framdrift.

Reinli vannverk

Det må foretas en utbedring av høgdebassenget i Reinli blant annet på grunn av at vannprøver viser for høgt kimtall. Aktuelle tiltak er nye luker, epoxybelegging av basseng og å tette mellom bassengene. I tillegg er det behov for et tilbygg for å kunne legge til rette for trykkøkning.

Overvåking vann/avløp

Felles prosjekt mellom Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Sør-Aurdal kommune om overvåking av vannforsyning, renseanlegg og avløpsnett. Alle vannverk med renseanlegg kobles til i 2014. Pumpestasjoner kobles til i 2015.

Tollefsrud vannverk

Når nødvendig UV-anlegg skal installeres må det bygges et hus. Dette er en forutsetning for at vannverket skal kunne godkjennes.

Digitalisering av ledningsnett

Digitalisere resterende kommunalt ledningsnett. Ta bilder av kummer og registrere tilstand. Mulig samarbeidsprosjekt med flere Valdreskommuner.

Omlegging av ledningsnett – Søre Voll

Fjerne en pumpestasjon i Sør Voll ved omlegging av ledningsnett, dette medfører billigere drift i framtida.

Rehabilitering av pumpestasjoner

Pumpestasjonene må rehabiliteres før de kobles til overvåkingssystemet.

Bagn vannverk

Inntaket til Bagn vannverk må flyttes pga sårbarhet for flom og periodevis liten vannstand. Først må det gjennomføres et forprosjekt for å få vurdert en alternativ plassering. Kostnadene kan ikke beregnes før ny vannkilde er funnet, tallene i økonomiplanen er derfor svært usikre.

Brannforebyggende tiltak på kommunale bygg

En gjennomgang av branntegninger viser mangler på de fleste større kommunale bygg. I 2014 er det planlagt å gjennomføre tiltak på følgende bygg:

- Bagn skule
- Leirskogen barnehage
- Begnadalen skole og barnehage
- Begnadalen samfunnshus
- Hedalen skole og barnehage
- Reinli barnehage

Finansiering av investeringer

Budsjettskjema 2A - investering (Tall i 1000 kr.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Investeringer (Sum skjema 2B)	22 992	47 050	23 064	22 359	55 762	8 789
Utlån og forskutteringer	360	400	400	400	400	400
Avdrag på lån	281	286	286	286	286	286
Avsetninger	117	0	0	0	0	0
Årets finansierungsbehov	23 750	47 736	23 750	23 045	56 448	9 475
Finansiert slik:						
Bruk av lånemidler	-12 140	-39 203	-18 896	-18 430	-34 638	-7 020
<i>Herav:</i>						
<i>Lån til videreutlån (Husbanken)</i>	-400	-400	-400	-400	-400	-400
<i>Lån med rentekompensasjon</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Lån til investeringer VAR</i>	-736	-17 480	-2 280	-2 770	-200	0
<i>Lån til andre investeringer</i>	-11 004	-21 323	-16 216	-15 260	-34 038	-6 620
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-117	0	0	0	0	0
Tilskudd til investeringer	-2 396	-2 850	-4 029	-3 790	-20 985	-1 630
Mottatte avdrag på lån/refusjoner	-98	-286	-286	-286	-286	-286
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-14 751	-42 339	-23 211	-22 506	-55 909	-8 936
Overført fra driftsbudsjettet	-4 738	-5 031	-539	-539	-539	-539
Bruk av avsetninger	-4 260	-366	0	0	0	0
Sum finansiering	-23 750	-47 736	-23 750	-23 045	-56 448	-9 475
Udekket (-)/udisponert	0	0	0	0	0	0